Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 91 (10383) | 1977 чылдың апрель 19, вторник | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 хөп.

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! СЭКП-ниң XXV съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин, онгу беш чылдың өндүр улуг программазын амыдыралга боттандырары дээш демисежиңер!

Коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа чедишкиннерже бурунгаар!

(1977 чылдың Май 1-ге СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларындан).

БЕДИК НЕГЕЛДЕГЕ ДҮҮШТҮР

Кадр политиказының талазы-биле СЭКП-ниң XXV съездизиниң айтыышкыннарын удуртулга болдургаш, кадрларны шилиир, таарыштыр тургузар болгаш кижизидер талазыбиле бистиң республиканың партия организациялары соолгу чылдарда хой талалыг, шудургу ажылды чорудун турар. Оон түүнелиппе кадрларның шыпар составы көскүзү-биле экижээн, партия, совет болгаш өске-даа организациялар, бүдүрүлгенің база ажыл-агайның чугула участоктары шыырак эртем билиглиг, бүгү талазы-биле белеткеттинген, дуржулгалыг эштер-биле бижыгаттынган. Хоочун кадрлар-биле аныяк кадрларны шын дүүштүр тургузар ажыл күштелген.

Амгы үеде партия райкомнарының, парткомнар база эге организациялар секретарьларының 82,7 хуузу дээди, дооснаан дээди болгаш ортумак эртемниг бооп турар. Оон-биле кады партия, совет болгаш бүдүрүлге, ажыл-агый органнарын хой-хой специалистер удуртуп турар апарган. Чижээ, бисте колхозтарның болгаш совхозтарның парторганизация секретарьларының 57 хире хуузу көдээ ажыл-агый специалистери. Оон ангыда кадрларны өөредип белеткээринче, оларның билиин бедидеринче соолгу чылдарда улуг кичээнгейни салып турар. Чүгле партия, совет ажылдакчылардан соолгу үш-дөрт чылда 450 ажыг кижи билиг бедидерниң курстарын дооскан.

Партия, совет болгаш хой-шиити органнарында болгаш улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларында кадрларның аажок хой пуруузу оларга көргүскен бүзүрелди даандырган ажыл-керектің бедик негелдези-биле шын дүүштүрүп турар. Олар улуг, парын сорулгаларны билдиг шиитпирлеп, ажыл-керекти мергежилдиг башкарып, массаның күжүн планныг опаалдаларны күүседиринче организастап, ажыл-агыйжы сорулгаларны кижизидиге ажылы-биле шын холбаштырын турарлар. Ындыгларга «Революцияның чалбыжы» совхозтуң директору, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады О. П. Чуеваны, «Торгалыг» совхозта партком секретары В. Б. Бюрбюну, Каа-Хемде «Октябрь 30 чылы» колхозтуң баштаар черниң даргазы Б. А. Морозовту, Эрзинде Нарын көдээ Советтиң күүскомунун даргазы К. Ч. Белчирни болгаш оон-даа өскелерни хамаарыштырып болур.

Маңаа чаңгыс чижектен көрээли. «Октябрь 30 чылы» колхозтуң мурнунда бүдүрүлгечи көргүзүглери кошкак турган болза, соолгу чылдарда мал болгаш чер ажылының продуктулуун бедидер, малдың баш санын камгалап алыр, планныг опаалдаларны күүседир талазы-биле республикада мурнакчы ажыл-агыйларның одуруунда кирген. Бо чылгы кыш берге болза-даа мында малдың баш саны камгалап алдынган, төрүүр чүс хойдан-на апрель эгезинге чедир чүс хураган алдынган, бирги кварталда колхоз күрүнеге эзт садар планын 144 хуу, сүттүн 106,7 хуу күүседкен. Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин концентрастаарынче, ылаңгыя фермаларны улгаттырын, оларга малдың баш санын ковудедиринче улуг кичээнгей салдынган. Бо бүгү апаа боду чедип келбээн. Ол ажыл-агыйны көдээ ажыл-агыйның дуржулгалыг специализи Б. А. Морозов удуртуп турар. Ол хамыктың мурнунда бүгү ажылды партия организациязының удуртулгазынга даянган, көдээ Совет болгаш өске-даа хой-ниити органнары-биле сырыы харылзааны чорудун, коллективтиң инициативазын деткивишаан, специалистер болгаш актив-биле доктаамал сүмележип турар. Бо дег өске-даа хой чижектерни көргүзүп болур.

Оон-биле чергелештир көргүскен бүзүрелди болгаш хүндүткелди тоомчага албас, даандырган ажыл-керекти бедик харысалга-биле көрбес, эрги хожуданга арга-биле ажылдаар, ажыл-агыйжы сорулгаларны коллективке кижизидилге ажылы-биле шын холбаштырып шыдавас кижилер кадрларның аразында база бар. Тожуда «Тоора-Хем» совхозтуң директору турган С. С. Эрелчин биле Эрзинде «Мөрен» колхозтуң даргазы турган М. Чомбүрүк олар чогум-на ындыг болган, оларны ажылдан хостаан.

Чамдык партия, совет органнарының талазындан кадрларны шилиирде оларның политиктиг болгаш ажыл-керекчи мөзү-шыпарынче шоолуг кичээнгей салбас, олэрның бүгү талаларын хандыр өөренип көрбес чоруктардан удуртур ажылдарга таварылга болган кижилер киргилей бээр фактылар ам-даа бар. Чүгле ол чылдагаан-биле Улуг-Хем районун Чаа-Хөл болгаш Кызыл районунуң Сукпак көдээ Советтериниң күүскомнарының даргалары турган К. Түлүш, М. Кол олар ажылындан ундурткүлээн.

Үстүнде фактылар болза партияның чамдык райкомнары кадрлар-биле ажылды ам-даа үеэнин негелдезинге чедир тургуспаанын, олардан негелдеп кошкатканын херечилеп турар. Районуң партконференциязына СЭКП-ниң Тожу райкомунуң кадр-биле ажылының стилинде четпестерни шынгыы шүүмүүлээн турган. Ынчалзажок ону эдер талазыбиле хемчегларни райком ам-даа кошкак ап турар. Районда кадрларның курлавырлары болур-чогууру-биле тургустуунмаан. Оларның солчур чоруу ам-даа бар болуп артышаан. Районда чаңгыс улуг ажыл-агый—«Тоора-Хем» совхозка соолгу 3 чыл дургузында барык 4 хире директор солушкан. Көдээ ажыл-агыйның кол специалистери чедишпес. Ол ажыл-агыйның экономиктиг көргүзүглери мурнундагы чылдардан кудулаан турарының бир чылдагааны ыпла.

Республиканың көдээ ажыл-агый министерствозунуң кадрлар-биле ажылының стилинде база шынгыы четпестер бар. Ылаңгыя министерствонуң талазындан кадрлар шилиир, таарыштыр тургузар ажылды кошкак чорудун турарындан райкүүскомнарның көдээ ажыл-агый эргелелдеринде болгаш ажыл-агыйларда кол специалистериниң солчур чоруу хой болуп артышаан. Маңаа холбаштыр министерствонуң талазындан чер-черде партия органнары-биле кады шиитпирлиг хемчегни алыры эргежок чугула.

Кадрларны шилиириниң, таарыштыр тургузарының болгаш кижизидериниң дугайында партия доктаамал сагыны салбышаан, олар даандырган ажыл-керекке харысалгалыг болурунуң, ажылдың ёзулуг партийжи стилин шинээдип алырының талазы-биле бедик негелдени тургузуп турар. СЭКП-ниң XXV съездизинге партия Төп Комитединиң Отчёт илеткелинде амгы үеде удуртукчу кижи бодунуң партийжи чоруун ханы харысалгалыы-биле, сагылга-чурумун инициатива болгаш ажыл-керекке чогаадыкчы ёзу-биле тудуш кылдыр холбаар ужурлуг, оон-биле кады кандыг-даа участокта удуртукчу социал-политиктиг, кижизидикчи күүлдери база барымдаалаар, кижилерге, оларның негелде хереглелдеринге кичээнгейлиг болур, ажылга-даа, амыдыралчурталгага-даа үлегер-чижек болур ужурлуг дээрзин онзалап айыткан. Ынчангаш СЭКП райкомнары болгаш партия эге организациялары бо чугула айтырыгны боттарының доктаамал кичээнгейинге тургузуп, кадрларның даандырган ажыл-керек дээш харысалгазын болгаш күүсекчи сагылга-чурумун бедидер талазы-биле негелдеп улам күштелдирер ужурлуг.

Онгу беш чылдың ийиги чылында партия организациязы бүрүзү, күш-ажылчы коллектив бүрүзү ажылдың ажыктыын болгаш шынарын бедидеринче угланган улуг, парын сорулгаларны шиитпирлеп, Октябрьның 60 чылын төлептиг уткуруриче ажыл-ишчилериниң күжүн мооцнээр талазы-биле шудургу ажылды чорудуп турар. Ынчангаш удуртукчу бүрүзү ажылдың ёзулуг партийжи стилин, эргелеп башкарының ленинчи ураи арганын шинээдип алган турар кылдыр ажыл-чорудулганы ынчаар тургузар херек.

ОКТЯБРЬ-60

УЛУГ ОКТЯБРЬНЫҢ 60 ЧЫЛЫН ЧАА-ЧАА ЧЕДИИШКИННЕРЛИГ УТКУУЛУҢАР!

АЖЫГЛАЛГА КИРЕР ТУДУГДА

Онгу беш чылдың ийиги чылында ажыглалга кирер ужурлуг чугула тудугларның даңзызында Кызылда күрүнеңиң хогжум-шин театрының бажыңы база кирип турар. Ол тудуг Улуг Октябрьның 60 чылына уткуштур—сентябрь айның төнчүзүнде ажыглалга кирер ужурлуг.

Хогжум-шин театрының тудуунга эрткен чылдың төнчүзүнге чедир 1 миллион 448 мун рубльдин янзы-бүрү тудуг-монтаж ажылдарын кылган. Дашчыларның болгаш монтажчыларның шалыпчы ажылы шеверлел болгаш эптелге ажылдарын шуудадырынга дыка дөгүмүүт болган. Тудугда киржип турар дашчыларның, каннакчыларның, штукатурларның, малярларның, бызаңчыларның, сантехниктериниң, монтажчыларның, электриктериниң, мрамор салыкчыларының болгаш өскедаа мергежилдиг бригадаларының аразында социалистиг чарышка эрткен айда бирги черни В. Монгуштуң бригадазы эзлээн. Ийиги черни М. Шиповалерконун тудугжулар бригадазы алган. 48-ки тудуг эргелелиниң штукатурлары, малярлары болгаш РСФСР-ниң чурулга фондузунун мастерлери шеверлел болгаш оң-баазын мрамор-биле кааскалга ажылларының планын ажыр күүсеткеннер. Саратовтан келген «Теамонтаж» эргелелиниң мастерлери 4000 рубльдин эптелге ажылдарын кылыр турган, март айда ону 6500 рубль чедирип, «Востокпромсвязьмонтаж», «Северовостоклектромонтаж» болгаш өске-даа эргелелдериниң театр тудуунда киржип турар коллективтерин мурнан чорун турар. Оон бригадирин А. Осадчий Красноярскиниң монтаж эргелелиниң Ачинскиде участогунуң вентиляция эптекчилериниң бригадазын (удуртукчузу А. Григорьев) социалистиг чарышка кыйгырган, бирги кварталда тиилекчи болган. Ол ышкаш комсомолчу путёвка-биле районнардан болгаш республика найысылаңдан келген тудугжулар боттарының созунге ээ бооп, шалыпчы ёзуби-ле ажылдан турааннар.

Бо чылдың ийиги кварталында театр тудуунга 150 мун рубльдин шеверлел болгаш монтаж ажылдарын кылыр ужурлуг. Ылаңгыя шеверлекчилерниң, мраморжуларның болгаш монтажчыларның мурнунда сорулга улуг. Көрүкчүлер аалының ханаларын болгаш театрның өске-даа өрээлдеринде колонналарны мрамор-биле шывар, он алды топна деңзилиг көжегени эптеп кылыр, даш-шимээн чидирер дерилгелерни кылып доозары апрельде доостур.

Театр тудуунда тургускан шалыпчы штабтың толээлекчиларниң чугаалап турары-биле алырга, ажыл мурнукузундан шуудан, экижээн. Апрельдиң баштайгы чартыының түүнелдерин ёзугаар М. Горбачевскийниң бызаңчылар бригадазы чарышка тиилээн болгаш оларга тураскаадын алдар тугун көдүрген.

—Бистер оон-даа эки түүнелдерни чедип ап болур бис. Чүгле дилиг материалдары-биле хандырылга, оон чавыс шынары биске шаптыктап турар. Чижээ, богун (апрель 15-те) «Тудуг кезектери» комбинаттың столяр цехинин биче чорутканы 8,3 кубометр дилиг материалдарын тудуг трезинин лабораторий ажылдакчызы А. Теребова хүлээп албады. Ындыг материал-биле ажылдың шынарын канчан экижидин болурул—деп, бригадир чугаалаан. Шынап-ла театр тудуунда ажылдап турар бригадаларны эргежок чугула материалдар, дериг-херекселдер-биле үзүк чокка хандырар болза, ажыл улам шапкынчыыр ийик. Дилиг материалдары, хоюдуглар, өске хоорайлардан чагыткан дериг-херекселдер-биле хандырылганы экижидер болза, тудугжуларның бедик хүлээлгези айыткан хуусаазында күүсеттинин болур.

Ол ышкаш театр тудуунда шеф-биле ажылдап, турар организацияларын, путёвка-биле келген тудугжуларның ажылын эки организастаары негеттинин турар. Бо талазы-биле ажыл багай. Чижээ, республиканың дээди судунун, прокуратураның, улус судтарының, профэвилелдериниң область чөвүлелиниң, Юстиция министерствозунун, республиканың күш-культура болгаш спорт комитединиң дээш оон-даа өске организацияларның апрель 13-тен 15-ке чедир ажылдаар ужурлуг улузу шуут келбээн. Театр тудуунун участок начальнигы эш Чертов апрель 15-те районнардан келген беш комсомолчуну хүлээп алырының орнунга, «бисте силер ышкаш аныяктар эмгежок, «Кызыл тулуг» эрголелиппе барыңар»— дээш чорудункан. Бир-тээ театр тудуун улусчу кыдыр чарлаан, олче бүгү күштү хаара туткан болганда, путёвка-биле келген тудугжуларның ажылын эки организастаар, оларның ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузар ужурлуг. Москвадан, Ачинскиден, Саратовтан болгаш өске-даа хоорайлардан келген тудугжулар чуртталга, дыштанылга болгаш чемненир черлер талазы-биле четпестерге хомудан турарыдаа чөптүг.

Соолгу үеде «Кызыл тулуг» эргелелиниң ажылчыннарындан безин ажылга озалдан бээр, ажылдың норма-чижээн күүсеттес чоруу ковудээн. Участоктар начальниктери, прорабтар, мастерлер боттарының талазындан негелдеп шыңгыыдыр ужурлуг. Даш-чыларның, бызаңчыларның, монтажчыларның ажылы ботботтарынган хамаржыр болганда, организастыг ажылды күштелдирери негеттинин турар. Электри монтажчыларның буруузу-биле шеверлел ажылдары озалдай бээр таварылгаан хой.

Үстүнде айыттынган болгаш өске-даа четпестерни чайладып, ажылды чогуур деңнелбиле организастаар болза, хогжум-шин театрының тудуун Улуг Октябрьның 60 чылынга уткуштур ажыглалга кирип болур. Анаа чедер күш-даа, дериг-херекселдер болгаш материалдар-даа бар. Чүгле тудутта организакчы ажылды экижидин, кижилериниң ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургузары негеттинин турар.

Т. МОНГУШ.

ЧУРУКТА: театрның тудуунда ажылдап турар гранитчи мастерлер (солагай талазындан оң талазынче) Н. Гроянский, Н. Мачнев, И. Карих, А. Бунин, бригадир Р. Терпелиный.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

БЕЛЕКТЕРЛИГ УТКУУР

Онгу беш чылдың ийиги чылының бирги кварталында Эрзин районда «Коммунизмче орук» колхозтуң ажыл-ишчилери күрүнеге эзт, сүт садар талазы-биле планныг опаалдаларын чедишкинниг күүсеткен.

Ук ажыл-агыйның күрүнеге саткан мыйыстыг бода малының күжү ортумактан ору болган. Чылгының бирээзинин-не деңзизи 257 килограммдан кудулаваан.

Бо чедишкиннер-биле чергелештир «Коммунизмче орукта» мал бажын өстүрер талазы-биле планныг опаалдалар база чедишкинниг боттанын турар. Бо бүгүнү алгаш көөрге, колхоз Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылын төлептиг күш-ажылчы белектерлиг уткуурунга идегелдиг.

О. БОТТУГ-ООЛ.

МУРНАКЧЫЛАРНЫҢ БИРЭЭЗИ

Онгу беш чылдың ийиги чылында юбилейге тураскаатканн социалистиг чарыш республиканың бүдүрүлгелериниң аразында калбарган. Бо чылдың бирги кварталында мурнакчыларның саныга Кызылдың эзт комбинады кирген. Бо бүдүрүлге продукция сайгарылгазының планын эрткен үш айда 100,1 хуу күүсеткен.

Комбинаттың цехтериниң аразында чарышка Валентина Петухова удурткан колбаса цехи ийити продукциязының бүдүрүлгезин 102, а оон сайгарылгазын 100,1 хуу боттандырган, тиилекчи болуп үнген. Коллективте мурнакчылар хөй. Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депуталы Е. М. Зырянова, Б. Н. Бойко, З. П. Борзенко болгаш өскелер-даа үеш мурнап турааннар.

Бо хүннерде эзт комбинадының коллективи Май биринин байырлалын төлептиг уткуур дээш социалистиг чарыштың тугун бедик тутканнар.

(Бистиң корр.).

Бистиң звеновус

Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарынга СЭКП Төп Комитединиң Чагаазында суггаттыг черлерни эки ажыглаарының, чаартынган черлерниң гектар бүрүзүнден бедик дүжүттү алырының чугула сорулгаларын айыткан. Ол дээрге чер ажылының ишчилериниң мурнунга хүлүлүг болгаш харысалгалыг онаалга.

Суггаттыг черлерде көдээ ажыл-агый культураларындан бедик дүжүт алыр талазы-биле Барыын-Хемчикте «Хемчик» совхозтуң болгаш Таңды районда «Коммунизмниң херели» колхозтуң суггатчыларының кыйгырыы — тараа болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа культураларының дүжүдүн бедидеринге сорук киирикчи идиг. Бистин суггатчыларывыс ол кыйгырыгны деткивишаан, онгу беш чылдың планныг опаалдаларын чедишкиннинг күүседиринге күш-ажылчы үлүүн киирер. Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткуур дээш боттарынга бедиткен хүлээлгени алган.

Бистиң участогувус 300 гектар. Ол суггаттыг чер. Орта кукуруза тарын өстүрер бис. Суггарылганы шынарлыг чорударын, чемнишчидилгени болурчогууру-биле шинээдирия, черни агротехникти негелделерге дүүштүр ажылдап кыдырын дугурушкаш, моол мурнунда алган хүлээлгевисти эде көрүп, гектар черге онаштыр 130 эвес, 150 центнер могаан массаны алыр диштивис. Ынчангаш күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүн чедип алырынга чугула сорулгаларның биреэзи—наряд чокка ажылдаарын шиитпирледнивис.

Наряд чокка ажылдаар дээш бистиң суорулгавыс—бүдүрүлгенин ажыктының болгаш шынарын бедидер, онгу беш чылдың онаалдаларын күүседар дээш Бүгү-эвилел социалистиг чарыжының дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның докталынга күш-ажылчы харыывыс. Ынчаар ажылдаарывыстың бүгү аргалары бар.

Звено алды кижидин тургустуңган. Бисте «ДТ-75», «МТЗ-50» деп ийи-вии дорт трактор, эрес-шудургу ажылдаар ужурлуг. Ол херекке мен база киржип, эвээш-биче-даа болгулуумну киирери-биле ажылдаарын илергейлеп тур мен. Звено удуртун чорбаан эвес мен, улустан шилип алгаш, тараа, мал чеми культуралар өстүрерин хүлээндим.

Сөзүн ажыл-хереэ-биле бадыткан чаңчыккан Седен Ондар алды кижилиг звенону удуртканы, Хемчик улусунда Бора-Чыраа деп суггатыг 100 га черге тараа, сигеи тарын өстүрерин хүлээнгеш, гектардан-на тараанын 15 центнерни, сигеи дүжүдүн 20 центнерни алырын шиитпирлээн звено тарылга мурнунун суггарылгазынче киринкен.

М. СЕВЕН.

Тиилекчи аныяктар

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнга тураскаатканн социалистиг чарыш Чоон-Хемчик районунуң аныяк малчыннарының аразында калбарган. Бо чылдың бирги кварталының түүнелин чоокта чаа үндүрүп, тиилекчилерни илереттеп, ажылчы чоннарынга СЭКП Төп Комитединиң Чагаазы-биле таныышкаш, Седен Кенденович бодунуң ажыл-ишчи бодалын мынчаар илереткен:

— Тараа болгаш мал чеми культураларының дүжүдүн бедидериниң чугула сорулгалары ТК-ның Чагаазында айыттынган. Ону боттандырарына кижи бүрүзү күш-ажылчы үлүүн киирер дээш кеп.

Районуң аныяк малчыннарының бирээзи «Алдан-Маадыр» совхозтуң хойжузу Монгуш Кертик-оолдуң коданында 305 баш төрүүр хой бар. Бо хүнперде оон барык шуптузу ооллашкан. Үүс баш хойга онаштыр алган хураганы 100. Ол-ла ажыл-агыйда комсомолчу Ооржак Маадыр-оол база эки көргүзүглүг болган. Бо маалын үүс баш хойга онаштыр 95 хураганы алган.

Аныяк сакманщиктерниң аразында социалистиг чарышка «Сүт-Хөл» совхозтан Вячеслав Ондар тиилээн. Оон хүлээлгезинде 180 хураганы өстүрерин айыткан. А херек кырында ол 230 хураганы мөңги доруктурган. Сакманщиктер Римма Монгуш, Елизавета Сат («Чыраа-Бажы» болгаш СЭКП-ниң XXII съездиан аттыг совхозтар) база эки көргүзүглерлиг болган.

«Алдан-Маадыр» совхозта Константин Монгуш удуртканн Оргу-Шол бригадазы бо чылдың бирги кварталында үүс баш хойга онаштыр 98 хураганны алгаш, бригадалар аразында чарыштың тиилекчизи болган.

В. ГЛУХОВ,
ВЛКСМ Чоон-Хемчик райкомунуң секретары.

ЧООН-ХЕМЧИКТЕ

Сүт саалдазы өскен

Онгу беш чылдың ийиги чылының планныг опаалдаларын хуусаа бетинде күүседир, Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга күш-ажылчы чедишкиннерлиг ужуражыр дээш Чоон-Хемчикте «Большевик» совхозтуң Арыг-Бажы сүт-бараан фермазының коллективи кызымак ажылдап турар.

Бирги кварталда ферманың ажыл-ишчилери ийитизи-биле 840 центнер сүттү саар турган, 934 центнер чедарген. Бир саар ишекке онаштыр сүт саалдазын эткен чыга бодаарга 26 хуу өстүрген. Күрүнете сүт садарының планын ажыр күүсеткен.

Саанчылар аразында социалистиг чарыштың бирги черин коммунист Иргит Анай эзлээн. Быжыглаан 35 инээнден 170 центнер сүттү саап алыр планын ол 203 центнер чедирген. Кара-Сал Бакаан, Кара-Сал Таан, Куулар Чылбак олар сүт саалдазын ковудедип, эки көргүзүглерлиг болганнар.

Делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырарының хүнү—Май биринге төлептиг ужуражыр дээш ферманың саанчылары социалистиг чарышты калбарткан.

М. СЕВЕН.

Сөзүнге ээ болган

Коммунист Седен Кенденович Ондар — Чоон-Хемчикте «Тыва» совхозтуң хоочун ишчизи. Көдээ ажыл-агыйны хогжүдериниң херээнге күш-ажылчы салыышкынын ол хой чылдарда киирип келген. Чайгы, күзүү сезонунуг ажылдар үеэнинде мал чеминиң белеткелиннге ажылдап, сигенчилер звенозун-даа удуртун турган.

Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарынга СЭКП Төп Комитединиң Чагаазы-биле таныышкаш, Седен Кенденович бодунуң ажыл-ишчи бодалын мынчаар илереткен:

— Тараа болгаш мал чеми культураларының дүжүдүн бедидериниң чугула сорулгалары ТК-ның Чагаазында айыттынган. Ону боттандырарына кижи бүрүзү күш-ажылчы үлүүн киирер дээш

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕҢНЕЖИҢЕР

Мал ажылында эң харымсалгалыг үе—кыш. Хур, күжү семис малдың продуктулуу-даа бедик, чаш төлү-дээ боткур болурун амыдырал улам бадыткаар. Юбилейлиг чылдың социалистиг чарыжка малчыннарны улам сорук киирген.

«Шекпээр» совхозтуң малчыннары кыштаглаашкынны организастыг эрттиргеи, чаш мал база менди алдынып турар. Ол болза совхозтуң зооветеринария ажылдакчыларының, малчын коллективтериниң демниг ажылының түүнели. Чижээ, Калиндүү Монгуштуң бригадазы социалистиг чарышка база катан тиилекчи болуп, СЭКП Барыын-Хемчик райкомунуң болгаш райкүүскомнуң хойжу бригадалар аразында шилчиир кызыл тугун алган.

Кыштаглаашкынны эки организастаан, бирги кварталда үүс хойга онаштыр 86 хураган алган ол бригадага районнуң күш-ажылчы алдар тугун көдүргени база таварылга эвес. Калиндүү Монгуштуң удуртканн бригадазының чоокта болган ийити хураганы бирги кварталда ажылын түүнеп, моол соңгаарты сорулгаларын чугаалашкан. Төрүүр үүс хойга онаштыр 102 хураган өстүргеи О. Демир-Маадырны совхозтуң директорунга үүс рубльбиле шаннаан. М. Шыдыраа, М. Ооржак, М. Монгуш олар база шаннаткан.

Мал төлү камгалап алыр талазы-биле районда соцчылистиг чарышка бирги черни «Бардык» совхозтан О. Датпаа алган. Ол үүс хойга онааштыр 115 хураганы доруктурган, ол-ла совхозтуң С. Биче-оол 102 хураганы алган.

Девискээри дөмей, одары ылгашпас хирезинде-ле кожазындан хожудан турарларны база айтыр херек.

«Бардык» совхозтуң хойжу ийи бригадазының бирээзи үүс башка онааштыр 58, а ийигизи чүгле 54 хураган алган. «Хемчик» совхозтуң коданнарында байдал оон база дээредевес. Бирги кварталда үүс хойга онааштыр алган хураган 50—60 болуп турары чөгенчиг.

Ажыл-херек бүрүзүн кижилер, кадрлар кылып бүдүрер. Малчыннар ортузунга массаполитиктиг кижизидилге ажылын эки-жидер, үндүргеи шиитпирниң, алган хүлээлгениң күүседезин доктаамал хынаар, дузалаар чорук ажыктыг.

Х. МОНГУШ,
«Шынның» корр.

Найыралдың оруу-биле

Совет Тываның болгаш Моол Арат Республиканың кызыгаарлашкан аймактарының ажылчы чоннарының аразында найыралдыг харылзааларны хогжүдериниң планын ёзугаар МАРН-ның Завхан аймак комитединиң бирги секретары Б. Бегзсүрэн, «Их эхлелт» деп ажыл-агый каттыжыышкынының даргазы Я. Дашпунцаг, Моол-совет найырал иниттелиниң Завхан салбарының секретары Д. Цэгээ составтыг делегация Кызыл хоорайга чорааан.

Моол аалчылар СЭКП ТК-ның кежигүүнүнге кандидат, партияның Тыва обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин-биле ужурашканнар, Кызылдың № 2 школазынга, «Тудуг кезектери» комбинатка чораннар. Делегацияның чоруп турарының үеэнинде Завхан аймактың болгаш Совет Тываның ажылчы чоннарының аразында найыралдыг харылзааларны хогжүдериниң планына ат салган.

Апрель 18-те аалчылар төрээн чуртуниче эзпкеннер.

ШЫЛГАТТЫНГАН АРГА

Партийни ажыл-чорудулганың стилин болгаш аргаын доктаамал сайзырангайжыларынга, ажыл-херектe четпестерни чогуур ойунде илередип, эдеринге, ажыл-агыйжы удуртулганы күштелдиреринге дээштиг принсек—принципиалдыг шугумчүлел болгаш бот-шугумчүлел болур. Ынчангаш СЭКП Тес-Хем райкому болгаш партия организациялары бо айтырыгга холбаштыр СЭКП-ниң XXIV болгаш XXV съездилериниң база «Партияның Тамбов область организациязында шугумчүлеллиг болгаш бот-шугумчүлеллиг байдалының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын удуртулга болдургаш, шугумчүлелдиг дээштиин чеде алырынче угланган хемчегларни ап турар.

СЭКП райкомунуң пленумнарынга, партия активниң хуралдарынга, партия эге организацияларының хуралдарынга коммунистер шугумчүлелдиг саналдарны хөйүбиле киирип турар апарган.

Ылангыя районнуң XXIV партконференциязынга райкомуң бюрозунуң, Советтер болгаш ажыл-агый органнарының, комсомол организацияларының ажылында четпестерни шыңгызы-биле илереткен. Райкомуң талазындан чамдык партия, совет, комсомол органнарынга удуртулгазының кошкаан делегаттар шугумчүлээн турган. Райком ол шугумчүлелдерни түкнеп иниттилештиргеш, оларны боттандырар талазы-биле хемчегларни ажылдап кылган. Ону боттандырганындер талазы-биле ажылда четпестер ам-даа барыдан Кызыл-Чыраа, Чыргаданды кодээ Советтериниң күүскомнарының даргалары ажылындан хостаткан.

Комсомолга партийжи удуртулганы күштелдирип, аныктар ортузунга кижизидилгениң айтырыгларынче партия организациялары ханылап киирип турар апарган. Оон түнелиинде аныктарны күш-ажылче хаара тудар талазы-биле эдээн ажыл кылдынган. Назы четпеннеп ортузунга ажылды илеткейжиткеп. Аныктарны ажылга таарыштыр кириреринің талазы-биле организастыг чамдык хемчегларни алган. Республиканың улуг тудугларынче 30 аныктарны чоруткан. Мал ооллаашкынының үезинде малчыннарже 135 чүлелди болгаш бот-шугумчүлелди улам калбартырынга идигни берген. Партиялың область болгаш район конференцияларынга болган шугумчүлелдиг саналдарның күүселдезиниң дугайында партия райкомунуң II база IV пленумнарынга коммунистерге дыңнадыгларны кылган. Ол ышкаш коммунистериниң отчёттарын дыңнаарын, оларны-биле хуулда беседалажыышкын кылырын парторганизациялар практикалап турар. Амгы үеде шупту 305 коммунист-биле ынчалдыг беседаларны кылган. 120 кижи боттарының отчёттарын берген. Бо чорук ажыл-херектиг шугумчүлекчи ёзу-биле көөрүнге, четпестерни дидимнаарынга илередириге, ону дүрген чайладырынга, шугумчүлелдиг саналдарны тоон көрсакманщиктиг үндүргеп.

Шугумчүлелдиг саналларга үндезилээш, аныяктар ортузунга кижизидилге ажылында кичээнгей салза чогуур айтырыглар ам-даа хөй. Оларны ортузунга хоойлу-дүрүм пропагандазы, лекция, беседа, диспуттар, номчулга конференциялары чергелиг хемчегларни иделкейжидери негеттинип турар.

Пленумнарның, партия хуралдарының, шиитпирлериниң күүселдезиниң дугайын коммунистерге доктаамал дыңнадып турар апарганы шугумбес чоруктар-биле демисежиринге улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Ынчалза-даа районнуң партия организацияларында шугумчүлелдиг болгаш бот-шугумчүлелдиг байдалы СЭКП-ниң XXV съездизиниң негелдерининге четпейн турар. Партияның XVI область болгаш XXIV район конференцияларынга болган шугумчүлелдиг саналдарны боттандырар талазы-биле ажыллап кылган чамдык хемчегларни парторганизациялар ам-даа кошкак боттандырып турар. Планыг ооаалдаларны күүсетпес, бүдүрүлгени улам ыцай хөгжүдериниң, оон ажыктын бедидериниң аргаларын кошкак дилеп, четпес ажыглап турар коллективтер бар. Районнуң экономиказының кол адыры—мал ажылында улуг четпестер бар. Чамдык малчыннарның, специалистериниң ажылга харыысалгазы куду, олардан партийжи негелде кошкак. Оон түнелиинде малдың ямзы-бүрү чылдагаандан өлүп хораары, ону оорлап-самчыгдары эвозевээн. Эрткен чылын районда оорлаткан болгаш чидирген мыйыстыг бода малдың 72 хуузу «Тес-Хем» совхозка, а шээр малдың 49 хуузу «О. Шынаа» совхозка хамааржыр. Малдың семиртилгезин, уксажыдылгазын, тарып боозадылганы чогуур дешпелге чоруттайн турарындан эрткен чылын район төрүүр чүс башка онаштыр эвээш быааларны, хураганнарны, анайларны алган.

Кодээ ажыл-агый культураларының дүжүткүрү ам-даа куду болуп артпышаан. Сугаттыг черлерни чөп ажыглавайн турар. Оон уламындан бир гектарга онаштыр дүжүт эвээш болган. Чер ажылынга үндүрген чарыгдалды дуглап шыдавайн турар. Ындыг янзылыг четпестер ажыл-агыйның өске-даа адырларында бар.

Партияның XVI область конференциязынга Шуурмактың ыяш белеткээр пунктузунуң, кожун чоруур № 1070 механолопнаның коллективтериниң ажылының дугайында шыңгыы шугумчүлелдер болган. Ынчалзажок ол организацияларның администрация черлери, оларда парторганизациялар оон шыңгыы түцнел кылбаан. Эрткен чылдың планын күүселип шыдаваан. Оон кол чылдагаашы ладрлар-биле ажылдың четпезинде. Кайы-даа коллективте ажылдан үнер-кирер чорук хөй. Техника болгаш кижи күүзүн чөп ажыглап шыдавайн турар. Оон ыцай республиканың тудуг организациялары тудуг материалдары, техника-биле четче хандырбайн турар.

Ынчангаш ажылда бар өске-даа четпестерни чайладып, шугумчүлелдиг саналдардан чогуур түцнел үндүрбес чоруктарны болдурбайн, ажылга моондактан турар түүлдерни шугумчүлелдиң күжү-биле принципиалдыг илередип, ону чайладыр талазы-биле шиитпирлиг хемчегларни алыры — партия организацияларының чугула сорулгазы болур.

Л. НУРЗАТ,

СЭКП Тес-Хем райкомунуң оргкилдизиниң эргелекчизи.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Доктаамал кичээнгейде

«Партияга хүлээп алымшкынының болгаш СЭКП кежигүнүпге кандидаттарның кижизидилгезиниң талазы-биле Киргизияның партия организациязының ажылының дугайында» СЭКП Төп Комитединиң доктаалын боттандырар талазы-биле парткомнарның болгаш партия эге организацияларының ажылын СЭКП Бай-Тайга райкому доктаамал кичээнгейге алган.

Партийжи хүрээленни немеп өстүрер болгаш сагылга-чурумну быжыглаар талазы-биле «Тээли» совхозта парткомнуң ажылының дугайын чоокта чаа партия райкомунуң бюрозунга чугаалашкан.

СЭКП ТК-ның ол доктаалын партком бригадаларның партия эге организацияларының хуралдарынга танышып чугаалажырын организастаан болгаш маная холбаштыр тускай хемчегларни ажылдап кылгаш, ону боттандырып турар. Бо чылдың бирги кварталында 7 кижини партияга хүлээп алган, оларның 4-ү комсомолду дамчыштыр кирген. Ээр-Хавак сүт-бараан фермазында партия эге организациязы (секретары Р. Х. Билчей) бо талазы-биле идепкейлиг ажылдап турар. Мында 42 ажылчының кезик хирези коммунистер. Коллективте ажыл-ишчи бүрүзү экономиктиг болгаш политиктиг өредилгеде хаара туттунган.

Бо партия эге организациязы коммунистерниң болгаш СЭКП кежигүнүнге кандидаттарның Устав негелдерини күүседип турарының дугайында отчёттарын, дыңнадыгларын партия хуралдарынга, бюроларга ап, оларның түс-тузуу-биле беседаларны кылып турар. Коллективте коммунистерниң коргузуглери өске ажыл-ишчилериниңден бедик.

Ынчалза-даа чугаалашкан айтырыгга холбаштыр парткомнуң чорудун турар ажылында улуг четпестер барын. СЭКП ТК-ның ол доктаалын кошкак күүседип турарын бюро хуралынга демдеглээн. Чижээ, 1974 чылга бодларга, 1976 чылда партия кежигүнүнге кандидаттан киргеннерниң саны эвээжээн. Эрткен чылын партияның 4 бригада организациялары СЭКП кежигүнүнге кандидат кылдыр чүгле ийи кижини хүлээп алган.

СЭКП кежигүнүнге кирген чамдык эштерден болгаш оларга рекомендация берген коммунистерден негелдени кошкаткан. Ынчангаш Найырал салбырда партия организациязында чамдык аныяк коммунистер партия Уставышын негелделерин кошкак күүседип, партийжи сагылга-чурумну үреп турар таварыгалар бар.

Партияга хүлээп алышкынының болгаш СЭКП кежигүнүнге кандидаттарның кижизидилгезиниң талазы-биле ажылды партияның XXV съездизиниң негелделеринге дүүштүр тургузуп, маная холбаштыр четпестерни дүрген чайладыр дээш шалыпкын хемчегларни алырын совхозтуң парткомунга партия райкомунуң бюрозу хүлээткен.

Бүгү коммунистерниң хуралынга

«Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин улам ыцай комплекстиг хөгжүдер хемчегларының дугайында» СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле СЭКП Тыва обкомунуң IV болгаш партия Кызыл райкомунуң VI пленумнарының түнелериниң дугайында айтырыгны «Тиилелге» совхозтуң бүгү коммунистериниң хуралынга чугаалашкан.

Илеткелчи, партком секретары Х. Ш. Ховалыг болгаш санал берген коммунистер М. С. Дамдын, С. Б. Монгуш-оол, С-Д. Д. Ондар болгаш өскелер-даа республиканың улуг ажыл-агыйларының бирээзи—бо совхоз планыг онаалдаларны күүседип турза-даа, оон ажыл-чорудулгазында чедир шиитпирлеттинмээн айтырыглар хөй дээрзин демдеглээн. Ылангыя ажыл-агыйның иштики специализациязының айтырымын оожум шиитпирлеп, курлавырларны четче ажыглавайн турар болгаш мал база чер ажылының продуктулуу чавыс болуп артпышаан.

Партияның болгаш чазактың доктаалын СЭКП обкомунуң база Кызыл райкомунуң пленумнарының шиитпирлерин күүседир талазы-биле тодаргай хемчегларни коммунистерниң хуралынга дутуржуп алган.

Семинар-кичээл

СЭКП Кызыл хооркому найысылалдың партия организацияларында агитаторларын, политинформаторларын эдлчеглиг семинар-кичээлин эрттирген. Аңаа партия болгаш комсомол чырыдышкынының чамдык пропагандистери база киришкен.

Семинар-кичээлдиң киржикчилери «Амгы үеде ийи системаның идеологтуг демиселиниң дугайында» база «Делегей байдалының дугайында» лекцияларны дыңнаан. Ол темаларга лекцияларны СЭКП Тыва обкомунуң лекторлары А. Ф. Емельянов-биле И. П. Соболев номчаан.

Бо чылдың июнь 19-та болур чер-чер Советтериге соңгулдаларга болгаш өске-даа чугула айтырыгларга холбаштыр агитаторларның база политинформаторларның практиктиг сорулгаларының талазы-биле айтырыгларны база ол семинарга сайгарып чугаалашкан.

КАЗАХ ССР. Актюбин областың «Хлебодаровский» совхозта ортумак школа доозунчуларындан тургускан херээжен трактористерниң бригадазы бодунуң баштайгы күш-ажылчы чылын чедиишкинниг дооскан. Кыстар шөлдерни болбаазырадып, оларже чемнерни чедирип турган. Бригада часы хову ажылдарынга база эки белетненип алган.

Улуг Октябрьның 60 чылынга алдар болдурган социалистиг хүлээлгелерни албышаан, механизатор кыстар Т-40 деп трактор бүрүзү-биле 700 эталон гектарны ажылдап кылырын шиитпирлээн.

ЧУРУКТА: аныяктар коллективиниң бригадири У. Суентаева (ортузунда) тракторист кыстар-биле.

Д. КАРАЧУННУҢ фотозу.

Хойжу коданнардан медээлер

● Эрвинде «Чаа орук» колхозтуң № 4 хойжу бригадазының кежигүннери ниити хуралынга чыглып келгеш, бо чылдың бирги кварталында ажылының түнелин үндүрүп, моон соңгаргы сорулгаларны тодараткан. Бригада кежигүннери кыштаглаашкынны организаетыг эрттиргенинден хой, хураганнарның өлүп-хораар чоруу колхозтуң өске бригадаларында байдалдан дээре болган.

Хойжулар Улуг Октябрьның 60 чыл юбилейинге төлептиг ужуражыры-биле чазагларже кожеринин мурнунда кажаалларын иштин хооруп, арыглаарын, үүрмек септелгелерин чоруларын, арткан мал чемин бодуп кажаалаарын, өске-даа ажылдарны чорударын шиитпирлээн.

Бо кыш колхоз девискээринге тергин берге байдалга эткенин, оон түнелиинде экономикага таарымча чок салдар чедиргенин барымдаалаан. № 4 бригаданың хойжулары боттарының хууда малындан, ажыл толевириниңден колхозтуң эгиттинмес хөрөнгизинге луза чедирерин ол хуралга шиитпирлээн. Чижээ С. Чопуй 1 хойну, Х. Денгей-оол 1 опкуну, А. Севилбаа 3 хураганы, Б. Севилбаа бир айның шалыны, бригадада комсомол бөлүүнүң секретары С. Назын 3 хураганы, 100 рубльди бөөрик санаалдаанар.

С. МОРГУЙ.

* * *

● «Бай-Тал» совхозтуң Шивилигде аныяктарның хойжу бригадазын тургускандан бөөр ындыг-ла үр болбаан. Амгы үеде ук бригадада 1567 хой төрээн, оон 1458 хураганны камгалап алган.

Аныяк хойжулар К. Эрес-оол, М. Сүзүкей олар баштай төрээн хойларының хураганнарын чаңгыс-даа чидиргы чокка ажаап алган. Сакманчы кыстар Т. Кинин 120, Х. Уран —110 хураганны түс-тузуунда өстүргеш, кадарчыларга дүжаан берген.

Н. ДАРЫН-БАЗЫР.

* * *

● «Кара-Хаак» совхозтуң хойжуларының чаш малды ажаап ап турарының деннели эдээн куду. Төрээн 4592 хойдан 3784 хураганны камгалап алган.

Эки түнелдиг хойжулар база бар. Чижээ, Чооду Оруспай 380 хойдан 385, Ондар Самбуу 475 хойдан база ол хире хураганны менди алган.

Хорамчалыг болган чоруктуң кол чылдагаанны болза, кыштаглаашкынга чамдык малчыннарның кошкак белеткеңгени, ажылга харыысаага чок чорукту болдурганы М. Бегзи, О. Будан-оол чижектиг кадарчыларда чаш төлдүн хорамчазы улуг болган.

К. ХЕРТЕК.

Күүсетсе-даа, четпес

Онгу беш чылдың баштайгы чылының бирги кварталында күрүнеге эзт садарының планын Чоон-Хемчик районда «Октябрь 30 чылы» колхоз күүсеткен. Колхозта хой ооллаашкыны доостур чоокшулаан. 4549 хой төрээн, оон 4410 хураганны азы түе башка онаштыр 88 хураганы алган. Хоочун кадарчы Ондар Аяк-Хаанның 291 хою ооллаашкан, оон 321 хураганны алган. Ол ышкаш Монгуш Ырыш түске онаштыр түе хураганны алган.

Инек кадарчылары Куулар Тыртый-оол, Монгуш Содунам оларның баштай төрээн инектерниң бызаалары менди. Бызаа ажаакчызы Монгуш Ареидуу бо ажылга дөрт чыл ажылдап келген. Амгы үеде оон ажаап турары 38 бызааның доругуп турары эки. Ынчалза-даа бызаа бүрүзү хонук бүрүзүнде немелде деңзини ап турар болганда, оларны деңдилеп, ажаакчыга материалдыг макталды көргүспейн турары четпес.

Төрүүр шээр малды бир ай бурунгаар азыралга тургуспаның түнелинде арган хойдар төрээн хураганнарын тоттурбайн турарындан, өскедага чылдагааннардан 215 хураган өлген, 97 хой ара салган. Хойжулар Ондар Арынадан 44, Сат Очур-ооллан—29, Ооржак Ом-Белектен—27, Куулар Сосқур-ооллан—22 хураган өлген. Инек кадарчызы Ооржак Анай-оол март айда 8 инекти ис чок чидирген.

1976 чылда хой бригадири турган Ооржак Шагдыр-оолбиле чыл эгезинде санажылга кылырга 154 хой дудагдалдыг болган, ону төлеттирер талазы-биле хемчегни колхоз баштаар черге алган.

М. МИРЧИН.

ХООЧУН ТУДУГЖУ

Узун, меге-шыырак мага-боттуг, дыдырашсымаар баштыг, назы-хары дөгүй берген-даа болза, байыр-чыскаалдарда 64-түн аразында ам-даа олурупкан турар акыйны чүгле барыып-хемчикчилер эвес, а республиканың хүрешке сонуургактары таныр боор. Ол болза Ак-Довурак хоорайның хоочун тудугжузу Түлүш Донгуракович Болдуш-тур.

Тудугжунуң нарын ажылын ол ам 26 чыл дургузунда үзүктел чок кылып келген. Болуунуң тудугжу күш-ажылын ол Ак-Довурак хоорайны үндезилен тургузарындан эгелээн.

Бо хүннерде Түлүш Донгуракович Ак-Довурак хоорайда бир мурнакчы бригада болур Виктор Савылдың быжаңчы-бетонщиктер бригадазында ажылдап, Постоянный суурда чуртталга бажыңының таваан салып турарлар.

Эрткен чылын В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинаттың ийиги эзлчээн ажыглалга киргени-биле холбаштыр база тудугга кызымак күш-ажылы дээш Түлүш Донгураковичиниң «Улустарның найыралы орден»-биле шаңнаан. Ол ышкаш «Социалистиг чарыштың тиилекчизи» деп хорек демдектери-биле, хүндүлүг бижиктер, халас путёвкалар-биле хөй удаа шаңнаткан.

Түлүш Донгуракович Болдуш болгаш оон тудугжу эшеерү Улуг Октябрьның 60 чыл ойун төлептиг уткуур дээш эрес-соруктуг ажылдап турарлар.

ЧУРУКТА: Т. Д. Болдуш.

Х. МОНГУШТУҢ фотозу.

Беш чылдың кижилери

КӨРГҮЗҮҮ ЭКИ

Менги баштыг таңдылардан ушталган, хаа хээлиг даглардга хүрээлеткен Саглы хем болгаш болгай. Саглының оргулаажы кайгамчык чараш, мал даванынга безин илдигер даш чок, аажок дески хову. Ол шөлдү таварты, сураглыг «Успа-Хөл кайы сен, сенээ катыжарын далашпас мен» дээнзиг, оожум агып баткан ук хемниң унун дургаар кезээделе малчыннар чурттаан турар.

Саглының соок кара суун ижип, арыг агаарын тынып, шаг үеден бөөр оон өн-баазын чечек холумактыг байлак одарын ажыглап келген малчыннарның бирээзи Д. К. Ооржактын, оон кады кырааны Ө. Ш. Ооржактың дугайын доңчу-даа бол, бижиир бодадым. Олар төрээн колхозу «Кызыл тук-тун» малчыны болуп 27 чыл ажылдаанар.

Тоску беш чылдың эгезинде кодан тогду хүлээп алгаш, беш чыл дургузунда оон 2410 хураганны доруктурун өстүрген. Эрткен чылын олар база-ла аныяк кодан алган, менди болгаш хүр кыш ашкан, 300 тогдуларындан ам 110 төрээн хураганнары шупту четче.

Малдың өзери ээзинин эки ажаалдазында, оон төлүн менди алырында. Ооржактарның ол талазы-биле көргүзүү база эки. Төрүүр чүс хойга онаштыр сөөлгү үш чылда алган хураган мындыг: 1974 чылда—96, 1975 чылда—112, 1976 чылда—117. Юбидейлиг чылда олар чаңгыс-даа хураган ышкымазын хүлээпген, хоочун малчыннар өөрүн эдлеп шыдаар.

Саглы кодээ Советтиң депутады Дортей Кембилович «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниң эдилекчизи, оон хорээнде алган каш медальдар база чайнап чоруур. Ол ышкаш тое уругунун нези Одеек Шалдановна Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниг. Онаашкан ажылынга харыысалгалыг, ог-бүле амыдыралынга үлегерлиг Ооржактарның моон соңгаар-даа улам улуг чедиишкиннерлиг болурун күзээлиңер.

М. МАДОН.

АЖЫЛДААРЫ МАГАЛЫГ

Колхозташкының баштайгы чылында келген тракторларны башкарар мергежилдиг кадрлар чок, чаа-ла курс эткен трактористер бергелеп турган. Механизаторлар ковудээн, оларны дүжүлгазы белээн, амгы үеде ажылдаары магалыг дээрзин хоочун коммунист Серен-Доржу Дукаевич Ондар аныяктарга бола соңуургаткан олурар.

Амгы № 1 бригаданың левискээринге ынчаарда чаңгыс-ла бригада турган. Тракторист Мария Михайловна Ондар «С-6» комбайнны сөөртүп турда, штурвалщиги С. Д. Ондар турган.

«Тиилелге» совхозтуң ынчаңгы аныяк механизаторлары Серен-Доржу биле Мария Ондарлар өг-бүле туткаш, 30 чыл чоокшулаан, олар ам үш кыстыг, бир ооллуг. Тываның кол тараалаң ажыл-агыйларының бирээзи «Тиилелгениң» амгы хөгжүлдезинде Ондарларның биче-даа бол, үлүг-хуузу киргенин демдеглээри өөрүнчүг.

С. Д. Ондар совхозтуң төп шаңында улуг механик, а оон кадайы М. М. Ондар ол шаңның эргелекчизи. Хөй машина техникалыг, 40 ажыг кижилиг улуг коллективти башкарып удуртуру белен эвес.

Тараа культураларының 3 муң тонна үрезинин чажар шынарынга чедир арыглаттынган, юбилейлиг чылдың часкы хову ажылынга төп шаңның өске-даа белеткели хынамчалыг.

Серен-Доржу Дукаевич Ондарның хөрээнде Бүгү-эвелдиң кодээ ажыл-агый делгелгезиниң 2 медалы, «Бүр болгаш курукаан черни шингээлиг алганы дээш» медаль чайнап чоруурун тавары-лга эвес. Мария Михайловна Ондар база макталдыг, ол «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниг болгаш Ленинчи юбилей медалының эдилекчизи. Олар чүгле ажылынга макталдыг эвес, ог-бүле амыдыралынга болгаш хой-ниити ажылынга база үлегерлиг.

Э. ТЕЖИТ.

Кызыл район.

УЗУН-ОЙ-АКСЫНДА

«Сүт-Хөл» совхозтуң хоочунларының бирээзи, Октябрь Революциязы орденниг эдилекчизи Ы. Д. Ондарның хары чедеп ашкан. Назыны улгатса-даа, оон ажылы аныктарга үлегерлиг болбушаан.

Күш-ажылчы бүгү чылдарын ниитиниг малынга кажаа, турлаг кылыр, чаагай дүжүт суттарын өстүрер ажылга бараалдадын келген. Ыймажап Допчаевич чоонга ажыктыг чеже үелиг үүлехеректи бүдүрүшээн дээр.

Кызыл-Тайга салбырының чеди кижи составтыг тудуг звенозунуң амгы ажылын Ы. Д. Ондар биддиг башкарып турар. Ук звено Алдын-Ишкиниң Узун-Ой-Аксында чаа кыштагны дерип кылганы таарымчалыг. Шээр малга кажаалардан ажыгдаа, ында чуртталга бажыңы база бар.

Ыймажап Допчаевичиниң звенозу малчын Сат Норжуноолга чазагны база кылып берген. Оларда Ондар Байырты, Түлүш Ламажаа ышкаш мергежилдиг, өскелерге үлегерлиг быаңчыларны демдеглээри күзеңчиг.

Т. САНДЮ.

Шынар багайындан

Чоон-Хемчик районнуң ажыл-агыйларында мал продуктуларын бүдүрүп турарының шынары куду болуп турар. Продукцияның шыпары багай, курлавырларны чедир ажыглавайн турарын дараазындагы чижектер-биле көргүзүп болур.

«Сүт-Хөл», «Чыраа-Бажы», «Алдан-Маадыр» совхозтар, «Октябрь 30 чылы» колхоз 1976 чылда күрүнеге чаңгыс-даа килограмм бирги сорттуг сүдүн дужаавааан. Саткан сүттүң хой кезин ийиги сорттуу болган, харын-даа «Сүт-Хөл» совхоз 77,5, «Чыраа-Бажы» совхоз 92 тонна сүттү стандарт чокка саткан.

Бир эвес үстүнде ажыл-агыйларның ийиги сорт-биле саткан сүдүн бирги сорттаа шилчидер болза, «Сүт-Хөл» совхоз — 2729, «Чыраа-Бажы» совхоз — 3613, «Алдан-Маадыр» совхоз—2785, «Октябрь 30 чылы» колхоз—2137 рубльди тус-тузунда чедир албааны ол-дур.

«Сүт-Хөл» совхозтуң Кызыл-Тайга, Ишкин салбырларында шиитизи-биле 1352 баш, оон иштинде төрүүр 375 сарлык бар. Төрүүр сарлыктардан тускай ферма тургускаш, сүдүн саттан болза, совхоз оортан чылда ортумаа-биле 3018 центнер сүттү азы 60,5 муң рубльдиг орулгазын ап болур турган.

Бүдүрер продукцияның шыпарын экижидеря, курлавырларны чөп ажыглаары чугула.

К. ОНДАР,

райсан килдизиниң эргелекчизи.

АГРОТЕХНИКАНЫ ХАЖЫДЫП БОЛБАС

СЭКП Төп Комитедиинің бүгү совет улуска Чаганазын, «Онгу беш чылдың планныг онаалдарын чедиишкиниг мүүседир, бүдүрүлгениң ажыктыын, ажылдың шынарын бедидер дээш Бүгү-звилед социалистиг чаржының дугайында» СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлениниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалын Чөөн-Хемчик районуң ажыл-ишчилери бедик көдүрүүшкүн-биле түүлдүгүнүп, Улуг Октябрьның 60 чылынга уткуштур алган социалистиг хүлээлгелерин эде көрүп, бедиткен чаа-чаа хүлээлгелерин алган.

«Большевик» совхозтуң ажыл-ишчилери бар аргакурлавырларын өөренип көргеш, көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көвүдетишаан, күрүнеге садарының чыл планнарын ноябрь 6-та чедир күүседирин дугуруушкан. Районда 32 хойжулар төрүүр 100 хойга онаштыр 100-тен эвээш эвес хураганы алыр, 42 саанчылар бөлүк инектериниң бирээзиндеп-не 1500 кг сүттү саар. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Монгуш Чола чүс хойдан-на 115 хураганы алыр, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутады Алдын-кыс Моңгуш бир инектен-не 3500 кг сүт саар. Бедиткен хүлээлге алган механизаторлар, тараажылар болгаш оон-даа өске ажыл-ишчилер хөй.

1976—1977 чылдың кыжы эң берге болза-даа, тараажылардың, механизаторларның мал чеми белеткелинге эң шудургу ажылдаанының, кыштаглаашкынга идепкейлиг киришкениниң ачызында район бирги квартатда күрүнеге эт, сүт садар онаалдаларын күүседин шыдаан.

1976—1980 чылдарда районнуң улус ажыл-агыйын хөгжүдүриниң планына дүүштүр улуг болгаш харыысалгалыг сорулга чер ажылдакчыларының мурнунда салдынган. Онгу беш чылда районга тараанның ниити чыылдазы тоску беш чыл-биле деннээрге, 2,2 катап өзер, мал чеми культураларны хөйнү өстүрери көрдүнген. Беш чылдың чыл бүрүзүнде бир гектардан-на 9,6 центнер тараа алырының сорулгазы салдынган.

Салдынган сорулгаларны шинитпирлээриниң бирги ээлчегде чер ажылының культуразын бедидериниң чугулазын район механизаторларының, суггатчыларының слёду онзалап демдеглээн. Тараа болгаш өске-даа культураларның дүжүдүнүң чавыс болуп турары агротехниктиг хемчегларни ажыглаарын сайзырангайжыттайн, тарылга ээлчештирилгезин дүрген болгаш шын шинтгэдирин боттандырбайн, сорттуг үрезиниче шилчириниче, ону өстүрериниче доктаамал сагыш салбайн, хову ажылынга мелиорацияны, химизацияны, электрификацияны, механизацияны болур-чогуур-биле ажыглавайн, әртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиниериң дүрген база шинитпирлии-биле калбартпайн турарында. Көдээ ажыл-агый культураларының дүжүткүр чоруун бедидерине колхоз, совхозтарның түс бүрүзүүнү хөрүн болгаш агаар-бойдузуң барымдаалан тарылга чорудулгазының шын таарыштырылгазын организастаары улуг ужур-дузалыг. Агротехниканы хажыдып болбас.

СЭКП Тыва обкомунуң IV пленумунуң бадылааны ажыл-агыйларны специализастаарының планынга дүүштүр «Октябрь 30 чылы» колхоз бо чылын 130 га картофельди суггаттыг черге тарып, оон шөлүнүң га бүрүзүнге 20 тонна яринди өдекти, 4,5 центнер минералдыг чемишчидилгени ажылаам, гектардан-на 100—110 центнер дүжүттү алыр. Ногаа культураларын өстүрерин СЭКП-ниң XXII съездиин аттыг совхозка мөөнеп, 60 га черниң бир гектарынга онааштыр 20 тонна өдекти, 7,5 центнер минералдыг чемишчидилгени төп, черни ажылдан кылырын экижидип турган, га черден-не 120 центнер дүжүттү элырын көргеп. Өске-даа ажыл-агыйлар иштики чарыгдалдарынга четчир болгаш артар кылдыр ол культураларны өстүрер аныаар.

Районуң ниити тарылга шөлүнүң 34 хуузун мал чеми культураларның төлү ээлеп турар. «Сүт-Хөл», «Алдан-Маадыр» болгаш өске-даа ажыл-агыйларга чер ажылын механизастаарының кол угшиин мал чеми бүдүрериниче угландырып турар. Ылангыя суггаттыг черлерге хөй чылдыг сиген, бобы культуралар тарылгазын калбартыр. Ынчангаш бо чылдан эгелээн, хөй сиген үрезиниң өстүрер участоктар тургузар.

1976 чылда район 14047 тонна органиктиг, 1111 тонна минералдыг чемишчидилгелерни ажыглап, 22 муң га черге бок үнүштерге удур демиселди ужар-чүүлдүг база көдээ ажыл-агый техниказының дузазы-биле, 5000 га черге хөөктүй черге удур химиктиг демиселди организастаан. Оон түңнелинде район тараа культураларында ортумаа-биле бир гектарга онааштыр 7,6 центнер, а суггаттыг черден 10,5 центнер дүжүттү алган. Бир га черден «Чыраа-Бажы» совхоз биле «Искра» колхоз 8—10 центнер дүжүт алган. Тараажыларның шудургу ажылдааны-биле район күрүнеге тараа садар планын 173,4 хуу күүседип, пландан дашкаар 1826 тонна тарааны күрүне шыжамырынга киирген. Оон-биле калы чер ажылында шыңгыы четпестерниң барын, ону болдурбазының аргаларын, дүжүттү бедидеринге ажыглаттынмайн чылдар курлавырларны, әртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиниерич шикгэдирин слётка шыңгыы чугаалашкан.

1977 чылдың чазы келген. Анаа белеткел кандыгыл? Бо чылгы тарылгага чер белеткелин эрткен чылын күүсеттиңнээн. Чайгы чер аңдарылгазы 71 хуу күүсеттинген, күскү аңдарылга планга 9421 гектар четпээн. 263 тракторуң 43-үсентелгеде турбушаан. Ынчангаш трактор парыгының 85 хуузу тарылгага белен. Районнар аразының Чаламада «Сельхозтехника» каттыжышкынының МТМ-зинде «Чыраа-Бажы», СЭКП-ниң XXII съездиин аттыг совхозтарның, Ленин аттыг, «Октябрь 30 чылы» колхозтарның тракторларындан 22 трактор сеннүүн саарылга хөрецгизин четчеләәри-биле күрүне банкызындан кыска безин хуусаалыг чәлини албайн келген, ынчалза-даа чамдык колхозтарның күрүнеден алган уаунда, кыска-даа хуусаалыг чәлилериниң түңү хөй боон турар.

Центнер продукция бүдүрериниң бот-үнези колхозтарда улуг боон артпышаан. Чижээ, Өвүрде «Коммунизмче орук» колхоз 1 центнер сүт бүдүрериниге 59 рубль 25 көпеекти, «Ак-Эрик» колхоз—47 рубль 92 көпеекти, «Мөрен» колхоз—46 рубль 57 көпеекти чарыгдап турар, а бирги сорттуң сүдүн садарының өртээ 27 рубль 30 көпеек болгай. Үстүнде ажыл-агыйларның сүт бүдүрериниге үндүрүп турар дорт карылгазы 31 рубль 95 көпеек, 20 рубль 62 көпеек, 19 рубль 21 көпеек боон турар-дыр. Ниитизи-биле республиканың бүгү колхозтарының сүт саткаш, үндүрген карылгазы 31 муң рубль боон турар.

Колхозтарда дүк бүдүрериниң бот-үнези эрткен чылдың өөрүнчүү. Дүк бүдүрериниң бот-үнези колхозтарда ниитизи-биле центнерде 380 рубль 65 көпеек, а садарының ортумак өртээ центнерде 351 рубль 43 көпеек боон турар. Оон түңнелинде колхозтар бир центнер дүктү саткаш, 170 рубль 78 көпеек арыг орулганы ап турар. Бүгү колхозтар 1976 чылда дүк саткаш, 1 миллион 112 муң рубльдиң арыг орулгазын алган. 18 колхоз хой ажылының продуктуларын бүдүрериниге спеціализастаттының турары ынчангаш таварылга эвес боон турар-дыр.

1975 чылга деннээрге, колхозтар бир центнер тараа бүдүрериниң бот-үнезин 27,2 хуу кызырган азы 10 рубль 44 көпеек турганындан 7 рубль 60 көпеек апарган. Эрткен чылын колхозтар күрүнеге тараа саткаш, ниитизи-биле 681 муң рубльдиң арыг орулгазын азы бир центнер тараадан-на 5 рубль 20 көпеек арыг орулганы алган. Ынчалза-даа мыйыстыг бода мал, хой, хаван продуктулары бүдүрериниң бот-үнези аартан турар таварылгалар база бар.

Колхозтар 1975 чылда көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинде ажылдан турар бир колхозчуга онааштыр 1652 рубльдиң продукциязын бүдүрген болза, эрткен чылын 2011 рубльдиң продукциязын бүдүрген азы 21,7 хуу өскен. Бир кижишаажа онааштыр 1975 чылда 1 рубль 10 көпеектиң ажылын бүдүрген болза, эрткен чылын ол көргүзүг 1 рубль 20 көпеек болган. Бо-ла үениң дургузунда кижи-шаажа онааштыр продукция бүдүрери чер ажылынга 97 көпеектен 1 рубль 36 көпеек чедир өскен, а мал ажылынга 1 рубль 36 көпеек турганындан 1 рубль 16 көпеек чедир баткан.

Каа-Хемде «Тиилелге» колхоз чылда бир колхозчуга онааштыр 4900 рубльдиң, «Мөген-Бүрен» колхоз—3363, Эрзинде «Коммунизмче орук» колхоз— 3216, Тандыда «Коммунизмниң херели» колхоз—3468 рубльдиң продукцияларын бүдүрген. Оон-биле кады бир кижиге онааштыр продукция бүдүрери чамдык колхозтарда дыка куду боон турары чажыт эвес. Чижээ, Бай-Тайгада «Мурнакчы» колхоз бир кижиге онааштыр 484 рубль, Чөөн-Хемчиктиң колхозтары, Бай-Тайгада «Кара-Хөл», Эрзинде Ленин аттыг колхозтар 1208—1519 рубльдиң продуктуларын бүдүрген.

Күрүне банкызындан колхозтарның ап турар чәлизиниң хемчәәли кызырдыр хамаан чок, харын улам өаүн турары тәарышпас. Чәлилерни чогуур хуусаазында төлөәр, алган акшаны чогуур сорулгазынга чөп ажыглаар ажылда четпестер зайы хөй. Чижээ, Чөөн-Хемчик районуң үш колхозунуң күрүне банкызындан алган чәлизиниң түңү 3614 муң рубль, «Хадыңа» колхозтуу—1160 муң, «Коммунизмниң херели» колхозтуу—962 муң рубль, Тес-Хем районуң колхозтарының, Өвүрүүн «Кызыл тук» колхозунуң алган чәлизи хөй. Бо чылдың эгезинде 12 колхоз кыска хуусаалыг 1 миллион 179 муң рубльдиң чәлизин төлөәр ужурлуг турган. Бүгүле аргаларны ажыглап турган, чәлилерни төлөәри эргежок чугула.

Практикадан ап көөрге чамдык колхозтар күрүнеден чәли алгаш, ону хуваан, чоптуг ажыглаарының аргаларын кылбас, харын акша бар дээш-ле, лимитти хажыдып, херек чок чүүлдерге чарыгдап каштары канчап-даа таарышпас. Бо талазы-биле колхозтар дарганларының болгаш специалистерниң харыысалгазын бедидер үе келген.

Колхозтарның өнчү-хөрөнгүзүн карак огу дег камгалаарын колхозтар Уставында тодаргай айыткан. Ындыг турбуже, колхозчуларның кылган дулагдал-самчыгдалы эрткен чылын 596 муң рубль четкен, буруулуглардан эгидап алганы 432 муң рубль. Ынчаарга мурнунда чылдардан бөөр чыгдыпып келген өресамчыгдаалдың түңү ниитизи-биле 1 миллион 12 муң рубль четкен. Ортумаа-биле бир колхозка онаажыр өре-самчыгдал 46 муң рубль, а совхозтарда — 147 муң рубль боон турар.

Устав ёзугаар колхозчуларның ниити хуралын чылда дөрт катап эрттирин көргеш болза, арттырын турганы чүгле ийи, бо чылын колхозтарның алды дарганнары халашкан. Бо болгаш өске-дээ четпестер колхозтарның экономиказын быжыглаарынга идиг болбайн турар. Колхозтар баштаар черлери ол бүгүнү өөренип көөр ужурлуг.

М. ИДАМ.

Көдээ ажыл-агый министерствозунда колхозтарны организастыг хөрөнгө талазы-биле болүктүң удуртукчузу.

ЧЕРНИН КЕЖИИН ЧЕТТИРЕР ӘИЗЕ

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ

Социализм чурттарында

● ГАВАНА

Улуг Октябрьның 60 чыл оюн күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуур дээн коммунистерниң эгелекчи чоруу Кубаның бүдүрүлге колдективтериниң ортузунда улам-на калбаа-биле нептереп турар.

Гавана—Санта-Клара аразының электри дамчыдылгазының бедик вольтуглуг шугумун тургузарын бо чылдың ноябрь 7-те чедир доозар хүлээлгени оны кылып турар монтажчылар бригадалары боттарынга алган.

● ПРАГА

Политиктиг болгаш эртем билиглерин нептередир тадазы-биле чехословак инитилелдиң хөрөнгө уламчылакчызы, ЧССР-ниң Социалистиг академиязы бодунуң тургустунуң келгениниң үеэрби беш чыл оюн демдеглеп турар. 25 чыл дургузунда аная декторлар саны он катап өскен.

Бо чылын лекцияларның болгаш идеткелдериң кол кезээ Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга. СЭКП-ниң тайбынга ынакшылдыг даштыкы политиказынга, социалистиг дем-каттыштырылгазын хөгжүдериниң айтырыгларынга турааскаатыңган турар.

● БУДАПЕШТ

Бо беш чылда Венгрияга кадык камгалалының хөрөгелдериниге 60 млрд. ажыг форинт акшаны чарыгдаан турар. Беш чыл дургузунда чурттуң стационарлыг эмнедге албан черлериниң четкизи 9,5—10,5 муң орунга калбарар эвээр. Уругларның тускайлаттынган амбулаторияларының база эмнедгелериниң четкизи дыка хөй калбарар.

● БУХАРЕСТ

Румынияның электрон болгаш электротехника үлетпүү дүрген темпилер-биле хөгжүп турар. Ол адырның ажылчыннары бо чылдың бирги кварталының планныг онаалдаларын база алган социалистиг хүлээлгелерин ажыр күүсеткениниң дугайын бир дугаарында рапорттаан. Үш ай дургузунда олар пландан артыкка 320 млн. лей акша түңнүге продукцияны бүдүрүп үндүрген.

Электрониканы болгаш электротехниканы хөгжүдериге чугула рольду Совет Эвилели-биле база өске-даа акы-дукма социалистиг чурттар-биле кады ажылдажылга ойнаан турар. Амгы үеде Румыния биле ЭДЧ-ниң кежигүннери чурттарының аразында ол талазы-биле кооперация болгаш бүдүрүлгени спецификазаа-даа дугайында хөй саныг дутуржулгаларга ат салган.

● УЛАН-БАТОР

Улан-Баторуң барыын талакы кыдыында шилдеи кылган тускай черлерде помидорлар быжып эгелээн. Чылыг черге ногаа өстүрер ол ажыл-агый огурецтер, помидорлар, ногаан согунабиле МАР-ның найысылалын бүдүн чыл дургузунда хөндырын турар. Ол черниң кадыг-дошкуң бойдус байдалдарынга чаа ногааларның үнелии канчаар-даа аажок улуг. Ынчангаш ногаажылар боттарының ногаан продукциязын үндүрерин доктаамал көвүдедириниге чүткүп турар. Октябрьның 60 чыл оюнга аллар болдуруп, чыл онаалдазын ноябрьның 7-те чедир күүседирин олар хүлээгген.

● ХАНОЙ

Неоколониалдыг ёзу-чурумнуң аар-берге урикуу-чоннуң ужук-бижик билбес чоруун Хошимин хоорайның чырыдыышкын ажылдакчылары чедиишкиниг узуткан турар. Хосталыышкын мурнунда ол хоорайның хуунун заводтарынга база фабрикаларынга ажылдаан турган кижилериң дыка хөй кезээ ужук-бижикти билбес турар. Улус эргечагыргазының чылдарында хоорайга 80 муң ажыг кижи бижик билбес чоруктуу узуткаарының болгумнерин доозкан.

(СЭТА).

АЛВАРО КУНЬЯЛДЫҢ ИНТЕРВЬЮЗУ

ПАРИЖ. (СЭТА). ФКП ТК-ныың чалааны-биле Парижте чоруп турар Португалияның Компартиязының Чиңгине секретары Алваро Куньял француз телевиденнеге интервью берген. Португалияда байдалды болгаш делегейниң коммунистиг база ажылчын шимчәәшкининиң чамдык чугуза айтырыгларын ол тайылбырлап чугаалаан.

1974 чылдың апрель 25-те революцияның соонда Португалияга социал-экономиктиг ханы өскерилгелер болган. Аграр реформазын, национализацияны чоруткан, үлетпүрнүң дыка хөй бүдүрүлге черлериниге ажылчын контрольду тургускан. Демократтыг хосталгалар болгаш хамааты эргелер-биле кады ол бүгү революстуг чаалап алыышкынларны Португалияның конституциязында быжыглаан деп, ол чугаалаан.

Амгы үеде капитализмни катап тургузарының оралдажыышкыннары португал коммунистерниң ханы сагыш човаашкынын болдурган. Экономиктиг саботаж чорудуп турган хөрөнгитеннерге бүдүрүлге черлерин болгаш эзелеп черлерин дедир эгидип бергени ажылчын аңгыныг-даа, португал демократияның-даа эрге-ажыктарынга дүүшпейн турар деп, ол онаалап демдеглээн.

Оон аңгыда, капитализмни катап тургузарының политиказы хамааты хосталгаларны кызыгаарлаары-биле болгаш өске-даа истеп сүрүүвикүн хемчегери-биле кады боон турар деп, ПКП-ниң Чиңгине секретары айыткан.

Баштайгы чадаазында демократтыг революция чөрүлээдер, тодаргай эвес болгаш айыылдыг чоруктар-биле холбашкан турган. Ам чуртта конституция күштүг болу берген, демократтыг ёзу-чурум тургустунган. Конституцияны долузу-биле сагыыры дээш коммунистер деннесежин турар.

Испанияның Компартиязын ажык болдурар дугайында шинитпирге А. Куньял байыр чедирген. Ол чорук Испанияда амыралды демократчылдар арганы бээр деп, ол демдеглээн.

АГРЕССИЯНЫ БУРУУ ШАПКАН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-ның Айыыл чок чорук Чөвүлели бо чылдың январь 16-да Бенин Улус Республикага удур империалистиг боо-чепсектиг агрессияның дугайында Чөвүлелдиң тускай комиссиязының илеткелин чугаалажып коорун уламчылаан. Бенинче боо-чепсектиг халдаашкын болаа Африка улустарының национал хосталгазының чорудулгазын бүгү аргалар-биле шаптыктаарынче чүткүп турар империализм күштериниң агрессия политиказының база бир хөрөчини болган деп, хуралга чүве чугаалааш, каяа-даа каттышпас болгаш социалистиг чурттарның төлөәлекчилери айытканнар. Бенин Республиканың хоойлу ёзугаар чазаан дүжүрер дээш делегей империализминиң болгаш оон чалчаларының талазындан чоруткан оралдажыышкынны делегей нацияларының ниитилежилгези чүгле ол күрүнеге халдаашкын кылдыр эвес, харын бүгү Африкага удур халдаашкын кылдыр көөр ужуруг деп, олар каш удаа демдеглээннер.

Кубаның төлөәлекчизи Луис Гомес Ансардонуң чугаазын улуг кичәәнгей-биле дыннаан. Оларга таарышпайн турар деннесежин шериг күүнүн ажылган турганы дүжүрерин оралдажып турар Барыын чүткүп империалистиг болүктериниң политиказын ол шыңгыы шүүмчүлээн.

Бенинге, Анголага, Замбияга болгаш хамаарышпас өскедаа африканчы күрүнелерге удур агрессия болаа деннесежин Африкага удур делегей империализминиң болгаш реакциязының калбак сулчәәзинин барын херечилеп турар деп, ол чугаалаан.

Бенинче араатанзыг халдаашкын африкан деннесежин күрүнелериниң тускай догуннаан болгаш хамаарышпас чоруунга делегейде хәлилээр чоруктуң айыылдызын база катап көргүскен. Национал болгаш социал хосталганың күштери-биле демиселгер аргаларын бирээзи кылдыр Барыын чүткүп ажылган турары хәлилеп, хәлилээр чоруккa удур делегей конвенциязын хүлээн алыр үеэ келген деп, Кубаның төлөәлекчизи онаалап демдеглээн.

Африканың тускай догуннаан күрүнелериниң иштики херектеринге даштыкыдан холгаарлан киржирин болдуруп болбазының дугайын Лаостуң, Индияның, Пакистанның болгаш өске-даа чурттарның төлөәлекчилери база чугаалазынар. Хамаарышпас аныяк күрүнелериң херектеринге холгаарлан киржир, оларга боттарының корум-чурумун албадаар деп боттарының реаксылыг чүткүлдериниңден делегей империализми ойталавас болза, тайбың болгаш бүгү-ниити айыыл чок чорук үргүлүү айыылга таваржыр дээрзин Лаос Улус-Демократтыг Республиканың төлөәлекчизи Витхайн Сурию медеглээн. Бенинниң девискээринче халдаашкын болза деннесежин ёзу-чурумнарны дүүкүрериниң болгаш колониалдыг база неоколониалдыг ёзу-тургузуңу катап тургузарының калбак планының чарылбас кезээ болур деп, Лаостуң төлөәлекчизи онаалап демдеглээн.

Бенинниң, Линияның болгаш Маврикий күрүнеениң делегациялары Айыыл чок чорук чөвүлелиниң кежигүнеринге бадыладыры-биле резолюция төлевилелин киргеп. Ында империалистиг агрессияның түңнелинде Бенин Улус Республиканың бүдүп, хамаарышпас болгаш национал тускай догуннаан чоруун каржы үрээзи-биле хозбаштыр ханы сагыш човаашкының илергейлээн. Резолюцияда делегейде хәлилээр, хәлилээр чорукту шыңгыы буруу шапкан, а ол шыкаш КНО кежигүнү чурттарның тускай дүжүрер сорулгабиле хәлезиленикчилерин чыып алырынга, өөредиринге болгаш оскээр сөөртүп чедиринге боттарының девискээрдерин ажыгладырын болдурбазынче КНО кежигүннерин бүгү күрүнелерни кыйгырган.

ХОРАЛАКЧЫ ҮҮЛГЕДИИШКИННЕРГЕ УДУР

ТРИПОЛИ. (СЭТА). Эзээн каш араб чурттарга хамаарыштыр, чижээ, ЕАР-ның удуртулгазының Ливияга хамаарыштыр хоралакчы хөделиишкиннер чорудуп турар политиказынга удурланган массалыг митинг аная болган.

Египет удуртулганың Каттышкан Штаттар-биле болгаш Чоокку Чөөн үүткүп эц-не калчаалыг реакциязы-биле эвилелче үүткүп турарын митингиге үүве чугаалаанар шыңгыы буруу шапкан. Араб чаңгыс эц дээш демиселди Ливия шинитпирлии-биле уламчылаар, Палестинаның хосталгалыг шимчәәшкинин, Азияның, Африканың болгаш Латин Американың бүгү демиссежин турар улустарын деткиир, Чоокку Чөөн чукке-даа, чер бөмбүрзээнин өске-даа кезектеринге империализмниң сулчәәзинге удур демиссежир деп, Ливияның Бүгү-ниити улусчу конгрессиниң чиңгине секретариадының кежигүнү, чурттуң чепсектиг күштериниң кол командалакчызы, подполковник Абу Бакр Юнес Джабер митингиге медеглээн. Египеттиң талазындан кандыг-даа чоңгэлээшкиннер турза-даа, ливия улус араб нацияның баштыңчызы Гамаль Абдель Насериң эгелээн хөрөн уламчылаарынга, революцияны хөгжүдер долу шинитпирлиг деп, ол демдеглээн. Империализмге болгаш оон ол кавыга шериг-политиктиг салдарының күштелириниге удур, иштики араб реакциягa удур, долу хамаарышпас чорукту чедин алыр дээш демократия болгаш деннесежге дээш демиселге чаңгыс эпче оратор ливия улусту кыйгырган.

ТРИПОЛИ. (СЭТА). Ливияның Улусчу дээди комитединиң даштыкы херектер талазыбиле секретариады Триполиде дипломаттыг даштыкы төлөә черлериниге ийи нотаны таратканы, Ында Александрияда Ливияның консул черинге болгаш оон ажылдакчыларынга хамаарыштыр египет эрге-чагыргаларның чоокта чаа кылган үүлгедиин шыңгыы буруу шапкан. Ынчаа өскээр кеттиниң алган полицейжилер консул черинин бажыңынче шуургуп кирип келгеннер. Олар аная үрегдээшкиннерни болдуруп, ол черниң ажылдакчыларын эттеп-соп турган болгаш бажыңны өрттедипкеннер. Ол үүлгедиглер таварылга болуп харын кижилерни өлүмге чедирбээн.

Оон-биле чергедештир дипломаттыг төлөә черлериниң баштыңнарын Ливияның чөгүүр органнарынга Бенгазиде Египеттің кол консул черинин ажыл-чорудулгазын истеп көргениниң түңнеддери-биле таныштырган. Ол консул черинин ажылдакчылары дипломаттыг ажылдакчыларының ажыл-чорудулгазы-биле дүүшпес ажыл-хереги чорудуп турганы -истелге тодаргайлаан. Олар египет агентилериниң болгаш хөлезиленикчи кижилериниң террорисчи үүлгедиглерин удуртун турган. Оон түңнеддеринде тайбың ливия хамаатыларының аразында өлүрткеннер бар болган. Консул черинин ажылдакчылары террорисчи болүктерин чепсейбиле база частыр чүүлдер-биле хандырып, а ол шыкаш чурттуң чурттакчыларының ортузунга турун турар ёзу-чурумга удур пропаганданы чорудуп турган. Ол үүлгедиглерге удур шинитпирлиг удурланыышкынны ливия удуртулга илергейлээн болгаш ол фактыларның дугайын КНО-нуң чиңгине секретариадынга, а ол шыкаш араб чурттарының лигазынга база Африкан чаңгыс эп организациязынга дыннадыр деп турарын медеглээн.

Капиталдың эрге-ажыктарынга

ОТТАВА. (СЭТА). Федералдыг парламентиге чугаалажып көөрү-биле чазактың киргени бюджеттиң төлевилели канада улустуң эрге-ажыктарынга дүүшкек эвес деп Канаданың Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң ында парлап үндүрген медеглелинде онаалап демдеглээн. Бюджеттиң бүгү кол чүүлдери улуг капиталдың эрге-ажыктарын хандырып турар болгаш ында ажыл чок чорукту кызырар талазы-биле кандыг-даа программаны идип үндүрбээн.

Колхозтарның экономиказын быжыглаар

Бистиң республикада амгы үеде 22 колхоз бар. Партиның XXV съездиниң төөгүүлүг шинитпирлерин амыдыралга боттандырар, шынарның болгаш ажыктыг чоруктуң беш чылын чедиишкиниг доозарының магадылаалы тургузар дээш бүгү колхозчулар эрес-шудургу ажылдан турар.

Көдээ ажыл-агыйының кол продуктуларын күрүнеге садар талазы-биле эрткен чылдың планнарын колхозтар: эзт садарын 98,4, сүттү—109,6, дүктү—111,7 хуу күүсеткен. Ынчангаш колхозтар ниити саарылга планын 1975 чылга деннээрге, 153,7 хуу ажыр күүсеткен. Колхозтар эрткен чылын 2 миллион 289 муң рубльдиң арыг орулгазын алган, өскээр чугаалаарга бүгү колхозтар карылга чок ажылдаан-дыр.

Каа-Хемде «Тиилелге» колхоз 1976 чылда арыг орулга алырының планын 247 хуу күүсеткен азы 183 муң рубльдиң арыг орулгазын алырын планнаан, 453 муң рубльдиң арыг орулгазын алган. Ол шыкаш «Мөген-Бүрен» колхоз арыг орулга алырының планын 3,3 катап ажырган, Чөөн-Хемчикте «Искра» колхоз 117 муң. Эрзинде «Коммунизмче орук» колхоз 149 муң рубльдиң арыг орулгазын ап, боттарының экономиказын быжыглаарынга магадылаалы тургусканнар. Тандыда «Коммунизмниң херели» колхоз 1975 чылда орулга-даа, карылга-даа чок ажылдаан болза, эрткен чылын 155 муң рубльдиң арыг орулгазын киирип алганы өөрүнчүг. 1975 чылда бүгү колхозтарның чарыгдал дуглалы 12,1 хуу тургэн, чүгле Кызыл районда «Х Улуг хурал» колхоз карылгалыг ажылдаан.

Шынарның болгаш ажыктыг чоруктуң бирги чылында арыг орулга киирип алырының планын күүсеткен колхозтар база бар. Өвүрде «Коммунизмче орук» колхоз чарыгдал дуглаарының планын чүгле 0,7 хуу күүсеткен азы 5 муң рубльдиң орулгазын алыр турган, ону безин күүсеткен. Бии-Хемде «Хадыңа» колхоз чарыгдал дуглаарын 3, Чөөн-Хемчикте «Октябрь 30 чылы» колхоз—6,4, ол-ла районда Ленин аттыг колхоз—9,8 хуу күүсеткен. Ол-ла ажыл-агыйлар күрүнеге өре төлөәр планнарын күүсеткен.

База бир деннен каар түве чүл дээ, ниитизи-биле республиканың колхоз бүрүзүнге 104 муң рубльдиң орулгазы онаажып турар болза совхоз бүрүзү («Скотопромнуң» семиритилге совхозтарындан аңгыда) 329,1 муң рубль карылгалыг ажылдан турар-дыр.

Колхозтар күрүнеден чәли алгаш, ону чогуур үезинде эгидип төлөәринче кичәәлгейни угландырар сорулгалыг. Каа-Хемде «Тиилелге» колхоз эрткен чылын тараа культураларының бедик дүжүдүн алгаш, күрүнедеп кыска-даа, узун-даа хуусаалыг алган өрези-биле үзе санаашкан. «Мөген-Бүрен» колхоз бодунуң саарылга хөрецгизин четчеләәри-биле күрүне банкызындан кыска безин хуусаалыг чәлини албайн келген, ынчалза-даа чамдык колхозтарның күрүнеден алган уаунда, кыска-даа хуусаалыг чәлилериниң түңү хөй боон турар.

Центнер продукция бүдүрериниң бот-үнези колхозтарда улуг боон артпышаан. Чижээ, Өвүрде «Коммунизмче орук» колхоз 1 центнер сүт бүдүрериниге 59 рубль 25 көпеекти, «Ак-Эрик» колхоз—47 рубль 92 көпеекти, «Мөрен» колхоз—46 рубль 57 көпеекти чарыгдап турар, а бирги сорттуң сүдүн садарының өртээ 27 рубль 30 көпеек болгай. Үстүнде ажыл-агыйларның сүт бүдүрериниге үндүрүп турар дорт карылгазы 31 рубль 95 көпеек, 20 рубль 62 көпеек, 19 рубль 21 көпеек боон турар-дыр. Ниитизи-биле республиканың бүгү колхозтарының сүт саткаш, үндүрген карылгазы 31 муң рубль боон турар.

Колхозтарда дүк бүдүрериниң бот-үнези эзээн чиңгээн өөрүнчүг. Дүк бүдүрериниң бот-үнези колхозтарда ниитизи-биле центнерде 380 рубль 65 көпеек, а садарының ортумак өртээ центнерде 351 рубль 43 көпеек боон турар. Оон түңнелинде колхозтар бир центнер дүктү саткаш, 170 рубль 78 көпеек арыг орулганы ап турар. Бүгү колхозтар 1976 чылда дүк саткаш, 1 миллион 112 муң рубльдиң арыг орулгазын алган. 18 колхоз хой ажылының продуктуларын бүдүрериниге спеціализастаттының турары ынчангаш таварылга эвес боон турар-дыр.

1975 чылга деннээрге, колхозтар бир центнер тараа бүдүрериниң бот-үнезин 27,2 хуу кызырган азы 10 рубль 44 көпеек турганындан 7 рубль 60 көпеек апарган. Эрткен чылын колхозтар күрүнеге тараа саткаш, ниитизи-биле 681 муң рубльдиң арыг орулгазын азы бир центнер тараадан-на 5 рубль 20 көпеек арыг орулганы алган. Ынчалза-даа мыйыстыг бода мал, хой, хаван продуктулары бүдүрериниң бот-үнези аартан турар таварылгалар база бар.

Колхозтар 1975 чылда көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинде ажылдан турар бир колхозчуга онааштыр 1652 рубльдиң продукциязын бүдүрген болза, эрткен чылын 2011 рубльдиң продукциязын бүдүрген азы 21,7 хуу өскен. Бир кижишаажа онааштыр 1975 чылда 1 рубль 10 көпеектиң ажылын бүдүрген болза, эрткен чылын ол көргүзүг 1 рубль 20 көпеек болган. Бо-ла үениң дургузунда кижи-шаажа онааштыр продукция бүдүрери чер ажылынга 97 көпеектен 1 рубль 36 көпеек чедир өскен, а мал ажылынга 1 рубль 36 көпеек турганындан 1 рубль 16 көпеек чедир баткан.

Каа-Хемде «Тиилелге» колхоз чылда бир колхозчуга онааштыр 4900 рубльдиң, «Мөген-Бүрен» колхоз—3363, Эрзинде «Коммунизмче орук» колхоз— 3216, Тандыда «Коммунизмниң херели» колхоз—3468 рубльдиң продукцияларын бүдүрген. Оон-биле кады бир кижиге онааштыр продукция бүдүрери чамдык колхозтарда дыка куду боон турары чажыт эвес. Чижээ, Бай-Тайгада «Мурнакчы» колхоз бир кижиге онааштыр 484 рубль, Чөөн-Хемчиктиң колхозтары, Бай-Тайгада «Кара-Хөл», Эрзинде Ленин аттыг колхозтар 1208—1519 рубльдиң продуктуларын бүдүрген.

Күрүне банкызындан колхозтарның ап турар чәлизиниң хемчәәли кызырдыр хамаан чок, харын улам өаүн турары тәарышпас. Чәлилерни чогуур хуусаазында төлөәр, алган акшаны чогуур сорулгазынга чөп ажыглаар ажылда четпестер зайы хөй. Чижээ, Чөөн-Хемчик районуң үш колхозунуң күрүне банкызындан алган чәлизиниң түңү 3614 муң рубль, «Хадыңа» колхозтуу—1160 муң, «Коммунизмниң херели» колхозтуу—962 муң рубль, Тес-Хем районуң колхозтарының, Өвүрүүн «Кызыл тук» колхозунуң алган чәлизи хөй. Бо чылдың эгезинде 12 колхоз кыска хуусаалыг 1 миллион 179 муң рубльдиң чәлизин төлөәр ужурлуг турган. Бүгүле аргаларны ажыглап турган, чәлилерни төлөәри эргежок чугула.

Практикадан ап көөрге чамдык колхозтар күрүнеден чәли алгаш, ону хуваан, чоптуг ажыглаарының аргаларын кылбас, харын акша бар дээш-ле, лимитти хажыдып, херек чок чүүлдерге чарыгдап каштары канчап-даа таарышпас. Бо талазы-биле колхозтар дарганларының болгаш специалистерниң харыысалгазын бедидер үе келген.

Колхозтарның өнчү-хөрөнгүзүн карак огу дег камгалаарын колхозтар Уставында тодаргай айыткан. Ындыг турбуже, колхозчуларның кылган дулагдал-самчыгдалы эрткен чылын 596 муң рубль четкен, буруулуглардан эгидап алганы 432 муң рубль. Ынчаарга мурнунда чылдардан бөөр чыгдыпып келген өресамчыгдаалдың түңү ниитизи-биле 1 миллион 12 муң рубль четкен. Ортумаа-биле бир колхозка онаажыр өре-самчыгдал 46 муң рубль, а совхозтарда — 147 муң рубль боон турар.

Устав ёзугаар колхозчуларның ниити хуралын чылда дөрт катап эрттирин көргеш болза, арттырын турганы чүгле ийи, бо чылын колхозтарның алды дарганнары халашкан. Бо болгаш өске-дээ четпестер колхозтарның экономиказын быжыглаарынга идиг болбайн турар. Колхозтар баштаар черлери ол бүгүнү өөренип көөр ужурлуг.

М. ИДАМ.

Көдээ ажыл-агый министерствозунда колхозтарны организастыг хөрөнгө талазы-биле болүктүң удуртукчузу.

ЧЕРГЕ БЫЖЫГ ТУРАР

КЫМ БОЛУРУЛ? деп темалыг школа сочиненнезинге тоскуу классчы Петя Сердюков мынча деп бижээн: «Амыдыралдың улуг болгаш чырыткылыг оруу кижи бүрүзүнге ажык чуртка төрүттүүген бис. Мээң сеткилимге механизаторнуң профессиязы таарыжыр. Мен бодларымга, кодээге ол эң чугула-дыр. Механизатор болуру белен эвезин билир мен. Ол тарааны тарыыр болгаш ажаан алыр, мал ажылынга-даа ажылдаар-ла—черле чүү кылбас дээр! Школаны дооскаш, бүгү чангыс-классчыларым-биле бир домей, төрөөн совхозумга артын калырын быжыы-биле шиитпирледим, төрүттүүген черимге быжыы-биле туруп, адаларның болгаш кырганнарның хөрөөн үргүлчүлээр мен».

Петя Сердюковтуң күзели боттаны бээр.

— Эртем-билгилиг ажылдакчыларны кодээ ажыл-агыйга школа өстүрүп берип турар—деп, Роговскийниң ортумак школазының директору В. А. Комаров чугаалай-дыр. «Роговский» совхозта оны эки билир болгаш бистиң-биле сырый харылзаалыг. Машиналар өренирнинг болгаш күш-ажылдың талазы-биле кайгамчык эки кабинеттерин ол ажыл-агыйның дузазы-биле школада дерээн. Дуржулгалыг дагдыныкчыларның удуртулгазы-биле үстүү класстарның өреникчилери ында теоретиктиг билиглерин шингээдип ап турар.

«Роговский» совхоз—механизастаан улуг ажыл-агый. Ында аныяктарның боттарының күжүн шенээр чүвеан-ле хой. Чангыс үгле тарыыр чер бээн—17 мың гектар!

Бо чазын үстүү классчылардан комплекстиг бүдүрүлге отрядын тургускан бис—деп, школаның директору уламчылай-дыр. Ол отряд ажыл-агыйның бир бөлүү кылдыр чылды өттүр ажылдаар. Кукуруза болгаш тараа тарып өстүрер, тараа кезер звенолар, транспорт-ажаан алышкынның ийи звенозу ол отрядка бактаан кирер. Мал чемнерин белеткээрин, чер аңдарарын, амыдыралчурталга хандырылгазының ажылдарын тускай звеноларкылыр.

Өореникчилерниң комплекстиг отрядында тарыыр 70 гектар черни быжыглаан. Совхоз эргежок чугула техниканы—чаа чеди «Нивазы», «К-700» дээр дөрт тракторну, ийи автомобильди, хорзун сайзырады ажылдап кылыр ялзы-бүрү машиналарны берген. Ол оолдар, кан билигним шылгаддазын дужаары болур, оны дүжүт «хүлээп» алыр дээрзин олар билир.

Адаларның хөрөөн уламчылаар... Шаанда «Роговский» совхоз чуртка баштайгы тараалаң совхозтарның бирээзи «Гигант» совхозтуң салбыры

Амыдыралдың совет хевири

уруглар мындыг социалистиг хүлээлгелерин алган: юбилейдиг чылда 60 мың центнер тараапы бастырар, гектардан-на 40 центнер кукуруза тараазын, 300 центнер свекланы алыр, «Шуптузу чангызы дээш, чангызы шуптузу дээш» деп принцип ёзугаар ажылдаар.

Ам школага кичээлдер доозулган соонда үстүү классчылар техника башкарарынга өренип, тараажы мергежилдиг нарын түүлдерин билип алырлар. Оларның амыдырал-чурталгазынга ян берге чүве бышкан билигним шылгаддазын дужаары болур, оны дүжүт «хүлээп» алыр дээрзин олар билир.

Адаларның хөрөөн уламчылаар... Шаанда «Роговский» совхоз чуртка баштайгы тараалаң совхозтарның бирээзи «Гигант» совхозтуң салбыры

никчилер отрядының хову турлаанга база чораан. Оларның амыдырал-чурталгазын тураскаадын чораан ажыл-херектери идегелдиг холдарда киргенин көргеш, оларның кактарынга чоргаарал болгаш өөрүшкү чайгаар-ла кыптыгын келир.

Роговск школачыларының эрес-шудургу чоруунун дугайында медээ эрткен чылын бүгү чуртка тарай берген. Алды доозукчу болгаш дөрт оңгуклассчы боттарының кайгамчыктыг чангыс-чер чурттуу — Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Н. В. Бочкаревтуң үлегерин ёзугаар ынчан ажаан алышкын-транспорт звенозун тургузуп, адалары болгаш акылары-биле кады дүжүт ажаан алышкынынга киришкен. Дөрт «Нива» комбайн-биле олар сезон дургузунда 45300 центнер тараапы бастырганнар. Борис Волынов биле Виталий Жолобовтуң космостан чоруткан телеграммазынга аныяк механизаторларның шалыпчы ажыл-ижин ынчан бедиик-биле үнелээн. Звеночу Саша Ночевканы болгаш ооң эжи Олег Бакулинни чазактың бедик шаннаалдары-биле демдеглээн. Звенонуң бүгү кежигүнеринге—Виктор Осадчик, Иван Богер, Володя Сергеев оларга болгаш өскелерге-даа ВЛКСМ Төп Комитеди «Күш-ажылчы эрес-маадыр чорук» база «Алдын тараа» деп демдектерни тывыскан.

Эрткен чылгы ажаан алышкынның аныяк маадырлары Роговскийниң школачыларынга үлегер-чижек болу берген.

— Оолдар, уругларның черге ажылдаарынче сундулуу улуг салгакчыларның алдарлыг чаңчылдарынга шынчы чорукту херек кырынга бүүгүдериннче оларның чүткүлү амыдыралдың совет хевириниң чырыткыланчак демдектериниң бирээзи-дир—деп, ВЛКСМ-ниң Ростов обкомунуң секретары В. Головко чугаалады. Доннуң станцаларындан болгаш суурларындан чеди муң чыгам оңгу классчылар доозуп үнериниң экзаменнериниң соонда төрүттүүген черлериниң алыл-агыйларынга артын келгеш, механизаторлар, хову ажылдакчылары, малчыннар, тудугжулар болурун шиитпирдээн.

Доннуң муң-муң школачылары кодээ ажыл-агыйның ажылишчиларының хүрээлеңинге барын немежин кирерлер. Областа өөреникчилерниң 348 бүдүрүлге бригадаларын, ажаан алышкын-транспорттуң муң чыгам звеноларын тургускан. Школачыларның эргезинде барык беш үүс трактор, «Нива» болгаш «Колос» дээр 260 комбайн, үш үүс ажыг автомобиль, хорзун сайзырады ажылдап кылыр хой-хой машиналар бар.

Доннуң тараажылары юбилейдиг чылда сес маллион тоннадан эвээш эвес эки шынарлыг тараазы алыр сорулгалыг. Ол сорулганы чедип алырынга аныяк тараажылар база төлептиг салышкынын киреринге белен.

В. ЯНЧЕНКОВ,
СЭТА-ның корр.

Ростов областың Егорлык станицазы.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

АПРЕЛЬ 19-ТА

МОСКВАДАН

16.50—«Төрөөн чуртубуста». Грузин ССР.
17.20—В. С. Иванов—«Бронепоезд 14-69».

КЫЗЫЛДАН

18.05—«Аныяк ленинчилер». Дамчыдылга.
18.35—«Ак-көк шолдуң дүжүдү». Телефильм.
18.50—Телемедээлер.
19.00—Киножурнал.
19.10—«Хоойлу болгаш хүлээлге». Дамчыдылга.
19.40—Телемедээлер.
19.55—Чарлаалдар.

МОСКВАДАН

20.00—Медээлер.
20.10—«Чурук бүрүзүнде—хүн».
20.25—«ССРЭ-ниң улусчуң артизи А. Ведерниковтуң күүселдезинде совет композиторларының ырлары».
20.35—«Амыдыралдың совет овур-хевири болгаш чоннуң чаагай чоруу». Телекөрүкчүлерниң айтырыгларынга политиктиг тайылбырлакчы Л. А. Вознесенский харыылаар.
21.35—«Төп телевиденеңниң экранынга бир-ле дугаарында». «Сен барда, чокта-даа...» Ураң-чечен фильм.
23.00—23.30—«Ye». Информастыг программа.

Агаар

Кызылдың агаар станцизазының медээзин ёзугаар алырга бөгүн республикага эдир булуттаар, чагбас. Барыын чүк угланымышкынныг хаттың дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы барыын районнарга 13—18, өскелерге 9—14 градус чылыг болур.

Автомобиль орук-тарының көстүрү эки.

Кызылга эдир булуттаар, чагбас. Барыын чүк угланышкынныг хаттың дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы 15—17 градус чылыг.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

АПРЕЛЬ 19-ТА

«НАЙЫРАЛ»: «Лаура дээш миллион» 10.00, 11.40, 13.20, 15.00, 17.10, 18.50, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Октаргай төлдери» 9.25, 11.00, Киноклуб «Элээдилер болгаш хоойлу» 15.00, 17.10, «Үстүүртен төп халдакчы» 12.35, 19.20, 21.10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Спартак» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Легенда мынчаар эгелээн» 15.00, «Сеткилсагыш» (2 сериялыг) 17.00, 19.30 шактарда.

Коммунал болгаш социал-амыдыралга херек тудугларны чорудары-биле № 81 чаа тудуг эргелелин «Тыва тудуг» трезин Кызыл хоорайда тургускан. ТЭ-81-ге ажылдаары-биле дараазында ажылчыннарны:

дашчыларны,
монтажниктерни,
каменщиктарны,
бызаачы-бентонщиктерни,
арматурщиктерни, дузалакчы ажылчыннарны чалап тур.

Өг-бүдүлиг ажылчыннарга чурттаар бажыңны ийи чыл иштинде тып бээр.

Трестиң өөредилге комбинады ТЭ-81-ге ажылладыры-биле тудугуң тускай эртемчериннге өөредири-биле 18 хардан ору назылыг өөреникчилерни хүлээп алыр. Өөренир хуусаазы үш ай, айда 75 рубль хемчээлдиг стипендия төлөөр. Бот өөреникчилерге иштиниң чурталга бажыңын бээр.

ТЭ-81-ге ажылчыннарны «Тыва тудуг» трестиң болгаш ТЭ-81-ниң кадрлар килдизинге хүлээп алыр. Адрес: Красноармейская кудумчузу, 76, телефоннар: 2-32-83 болгаш 2-25-65.

Тыва АССР талазы-биле Курстрахтың эргелели бухгалтер-ревизорларны, инспекторларны, секретарь-машинакчыны ажылга чалап тур. Айтырыгларны дараазында адрестен билип алыр: Кызыл хоорай Комсомольская кудумчузу, 4.

Кызылдың № 2 ортумак школазы 1977 чылдың апрельдин 23-те 19 шакта 1957 чылда школа доосканнар-биле ужуражылга кежээзин эрттирер. 1957 чылда доосканнары ол кежээге келирин чалаалыыс.

ДИРЕКЦИЯ.

МЕДЭЭЛЕР

Солун кежээ

Чөөн-Хемчикте «Чыраа-Бажы» совхозтуң клуб чөвүлели ажылчы чоннарның коммунистиг, күш-ажылчы болгаш аажы-чаа кижизидилгезинге чугула ужур-дузалыг ажылдарны чорудуп турар. Ол чөвүлелдиң составынга совхоз директору Комбукай Балчыр-оолович Куулар киришиннаан, ажылды башкарып турар. Клубка дыштанылга кежээлерин солун темаларга эрттирери бо үеде шуут чаңчыл апарган.

Чоокта чаа күш-ажылдың хоочуннарынга тураскаатканы, оларны алдаржыткан кежээ болган. Аңаа Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, ук ажыл-агыйның сураглыг хойжузу Монгуш Чоланы, мурнакчы сааныы Хомушку Хувпскаал, Ондар Дүү-Дарый болгаш ооң-даа өскелерни чалаан.

Совхоз бүдүрүлгезинниң хоочун кижилериниң ажыл-амыдыралынның дугайында чугаа анла солун-даа, өөредиглиг-даа болган.

Кажык, даалы, шыдыраа ойнаары, тывыыктар тывары дээн чертелиг оюнларга киржикчилер ол кежээ хандыкпылдыг ойнаан. Оон соонда агитквартираларның бот-тывынгыр артистериниң шилиндек номерлериниң солун концерт болган.

К. МААДЫ.

Школада музей

Оңгу беш чылдың ийиги чылында бүгү совет кижилер Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылын төлептиг уткуур дээш күженишкиниг ажылдап турар. Ол төөгүлүг болуушкунга уткуштур Балгазын ортумак школазының өөреникчилери башкы Антонина Семёновна Попеляеванын удуртулгазы-биле революстуг болуушкуннарга тураскаатканы музейни школага ажытканнар.

Ол төөгү-биле холбашкан музейнин байырлыг ажыдымышкынынга «Революцияның чалбыжы» совхозтуң хоочун пичизи, коммунист Гаврил Иванович Бакуров ажыл-агыйның тургустунуң эгелээнинин дугайында өөреникчилерге чугаалап берген. Ынчангаш бо чылын школа доозар аныяктарны төрөөн совхозуңуң ялзы-бүрү адырларынга ажылдап, күш-ажылчы базымны эгелээринче ол чалаан.

Школаның музейинде революстуг, дайынчы болгаш күш-ажылчы алдарга тураскаатканы ялзы-бүрү материалдарны көргүскен. Ында чуруктар, документилер Төрөөн чурт дээш амы-тынын берген маадырларны, революцияның идепкейлиг киржикчилерин, тыва эки-турачыларны келген аалчыларга таныштырар.

Балгазын суурнуң тоогузу болгаш совхозтуң баштайгы базымын толаргайы-биле чуруп көргүскен материалдар ында хойу-биле делгеттинген.

О. ЧҮЛДҮМ-ООЛ.

«ГЕОЛОГ» СИЛЕРНИ ЧАЛАП ТУР

...«Мен, Маркова Оксана, мен, Проценко Толя, мен, Доңгак Аля... Бүгү-эвилелдиг ленинчи пионер организациязының хүрээлеңинге кирип тура, дашыраглаарым болза...» дээн сөстер залга чаңгыланып, пионерге кирип турган школачыларның байырлыг үннери-биле барабанның, горнуң динмит аяны каттыжып турган...

«Геолог» Культура бажыңынга ол хүн № 14 школаның өөреникчилерин пионерге хүлээп алырының байырлыг ёзулады болуп турганы ол. Хаа-даа долдур «Үжүглелден октаргай корабльдерге чедир орукту эртер бис!» дээн улуг бижик, пионер вожатыйы Светлана Павловна Табуеваның, ужудукчулар А. В. Гречко, Л. М. Демидчук оларның пионерге кирелерге ылаптыг чагыглары, амгы магалыг үеде кандыг-даа күзелдерин бүдери үгле бодунуң соруундан хамааржырының дугайында сөстери галстуктерны чаа-ла баглагылашкан пионерлерниң сеткилинге кандыг бодалдарны оттуруп, бедик күзелдерже кыйгырып, улуг көдүрүүшкүнүң хайныктырганын болап чедери берге. 70 ажыг Оксаналар, Толялар, Ольларның сагыш-сеткилинге дозулган бодалдары, күзелдери аңгыаңгы-да турган болза, оларның уг-шин чаңгыс аай турганы магат чок. Олар шуптузу эки өөренирин. Төрөөн чуртунга бердинген болурунга дакгыраглаанынга шыны болуп, совет чонунга төлептиг бараан болуушкунга үлегер-чижек болган маадырларны, мурнакчыларны, авзларын, адаларын, акыларын дозеп салгаарынга белеткенирнин бодалдарынга, коммунизмче буруңгаарлаашкынның көскү чижектеринге бүргеткен турганнар.

«Геолог» Культура бажыңынга Космонавтика хүнүнде эрткен ол байырлыг чышка ужудукчулар, бүдүрүлгелерниң мурнакчылары, ада-иелер пионерлерге аалдап келгеннер. Ооң мурнунда хүн маная «Октаргайже баштайгы орук иззөннер» деп допчулал, балет студиязының сургуулдарының концерт көргүзүү болуп эрткилээн.

Өске бир хүн Культура бажыңының пинти планын ёзугаар эрттирин турары аңаа «Тыва—мээн төрөөн черим» деп фото-чуруктар делгелгезин ажыткан. «Геолог» Культура бажыңында кинофотоболгумнуң кежигүнвери Совет Тываның улетпүрүнүн, көдээ ажыл-агыйының, культураазының хөгжүлдезин, амгы хүннерин, аныяктарның аңаа киржилгезин ында чырыдын көргүскен.

Апрель 16-да аныяк көрүкчүдер театры «Совет эрге-чагырга дээш» деп шиини «Геологка» үндүрген. 20-де комсомолга байырлыг хүлээп алышкын, пионержи галстук-биле байырлажышкын, Тываның шуулкүүлери-биле ужуражылга кежээзи болур. Кежээни дааранылга комбинады биле «Эге базым» деп литературлуг каттыжышкын эрттирер.

«Геолог» Культура бажыңы бо чылдың бирги кварталында кино көргүзүглериниң аңгыда культура-массалыг янзы-бүрү 67 хемчеглерин: кежээлерин, ужуражылгаларны, байыраалдарны эрттиргеп. Нинтизи-биле ол бүгү хемчеглерге 17 мың кижини хаара туткан. Азы Культура бажыңына үш хүннүң ийизинде-ле кандыг-бир хемчег эртип турган. Орта чуруттакчы чоннуң аңгы-аңгы болүктериниң киржилгезин чедип алдынган.

Культура бажыңының ажылдакчылары үлетпүр бүдүрүлгелериниң күш-ажылчы чедишкиннери, социалистиг чарышты, мурнакчыларның дуржулгазын чырыдын көргүзеринче кол кичээлгейни угландырган, бүдүрүлгенин ажыктыг чоруун бедидериче, продукцияның шынарын экижидериче угланган хемчеглерни деткип, нептередиринге боттуг ажылдарны кылын чоруткан. Даарапылга комбинадының, геологшинчилел экспедициязының коллективтериниң мурнакчыларынга тураскаатканы «Күш-ажыл-биле чаалап алган хүндүткел» деп темалыг кежээлерни эрттиргеп. Сүт комбиназынга «Беш чылдың күш-ажылчы базымы» деп кежээни организастаан. Ол бүдүрүлгелерге болгаш хлеб заводунга, № 14 механизация эргелелинге, № 48 тудуг эргелелинге, «Тыва сүт-тудуг» тресте мурнакчыларны алдаржыдып мактаан концерттерни көргүскен. Даарапылга комбинады биле «Чечек» ательениң аразында конкурс-кежээлерни организастаанны күш-ажылчы мергежилди бедидиринче идиглиг болган.

Октябрьның 60 чылынга тураскааткан хемчеглерни Культура бажыңы перспективтиг план ёзугаар эрткен чылдың март айдан-на эгелээн. «Октябрь төөгүзүнүң ярыннары» деп лекторий ай санында ажылдап турар. Оны Горький, Гайдар аттыг болгаш № 8 библиотекаларның ажылдакчыларының киржилгели-биле эртпирин турар. «Большевиктер» деп болук беседаларга Ф. Дзержинскийнин, В. Воровскийнин, М. Свердловтуң, М. Калининниң, С. Кировтуң болгаш Тывага революстуг шимчээшкининиң идепкейлиг киржикчилерниң дугайында солун чугаалар болгулаан.

Эстетиктиг болгаш мөзүшынар кижизидилгезинге темалыг кежээлер, беседалар база эртип турар. Ол талазы-биле улуг ажылды «Геологта» уран чүүл болгумнери чорудуп турар. Ырының, танцының, хөгжүм херекледдериниң ансамбльдериндe, болгумнерде геологтар, дааранылчылар, чолаачылар, сургуулдар, ужудукчулар дээш кандыг-даа мергежилдиг кижилери киржип турар. Агитация-уран чүүл бригадазында башкы училищезиниң сургуулдары безин киржип турарын айтырга «Геологта» Кызыл хоорайның чүк бүрүзүндө чон кээп турарын херечилей бээр. Агитбригада ам «Ах, лото» деп чаа программа-биле кодээ ишчилерже улавас үүптер.

«Геолог» Культура бажыңында хой талалыг культура-массалыг ажылды ооң директору Б. А. Коротеев, методисти В. А. Табуев, Н. И. Соколова олар башкарып чорудуп турарлар. Кандыг-бир хемчегни эрттирерде олар орта киржир бүдүрүлгелер, өөредилге черлери-биле, хейнинти организациялары-биле, тус-тус кижилер-биле харылзажып, дугуржуп белеткээш, чонга бараалгадып турар.

Час дүшкен, чайты үеним чоокшулаанны-биле «Геолог» Культура бажыңы бодунуң ажылының арга-хевирлериниң эде көрүп, оны чонче чоокшуладыры-биле хоорайның агитшөлдериниче үндүрерин планнап эгелээн. Хоорайда 9 агитшөлдерни шуптузуп оюн-концерт, солун хемчеглер-биле хандырарынга олар үлүүн киирерлер.

М. СААЯ.

ЧУРУКТАРДА: «Геологта» пионерге хүлээп алышкынның байырлыг ёзулады; ында улусчу театрның тургусканы «Амыдыралдан өөренир» деп шиинден көргүзүг; мурнакчыларга тураскааткан кежээде делгелге.

А. ФИЛИППОВТУН фотолары.

Культура-массалыг ажыл дуржулгазы

КИЖИНИҢ НАЗЫНЫ БОЛГАШ ДЫҢНААРЫ

Кижиниң назыны улгадып, чылдар эрткен тудум арынга дырышкактар тыптыр, көөрү, дыңнаары баксыраар, уттуучал апаар. Ылыг байдалга кижи 40 хар ажып чорааш таваржыр, ынчалза-даа баштайгы дээреде ол кижиге билдинмес. Чүгле 50 хар ашканда, улустуң чугаалашканындан, ылангыя оожум чугаа үезинде чамдык сөстерни чедир дыңнавастай бергени эскертинер. Ол ышкаш шактың секунда согунчугажы шимчеп чоруп турдала, ооң даажы дынналбас болур. Кулак ындыг янзылыг кадый бергенде, дүне, шимээн чок үеде, эртен кулакка янзы-бүрү дааш дыңналып кээр болгаш ол чоорту чиде бээр.

Кижиниң назыны улгадыр, дыңнаары ыяап-ла баксыраар дээрзин бадыткап болуур бе? Чок. Чонга массалыг хынаалданы чорударга чамдык 70—90 харлыг кижилерниң дыңнаары кончуг эки болган. Бүдүрүлге объектилери чок, дааш-шимээн эвээш көдээ черлер чурттакчыларынга көөрде, шимээн хөй улуг хоорайлар болгаш бүдүрүлге төптериниң чурттакчылары ынчаар азырып турар деп көргеш.

Холестерин-биле, үстүү кислоталар-биле байлак чемнер, өй чок чемненнери дыңнаарын баксырадыр. Кижиге артык деңзи хан базыышкыны улгадыр болгаш атеросклероз деп аарыгларны тывылдырар.

Таакпылаары, арагалаары, стрептомицин, неомицин, аспирин чижектиг эмнерни доктаамал ижери дыңнаарын баксыраадыр дээрзин утпаза эки. Кижиниң дыңнаары эки болур ужурлуг. Дыңнаары баксыраарга чүү канчаза эки? Күш-ажылды, дыштанылганы доктааткан чурум ёзугаар шыгыы сагыыр, атеросклероз болгаш хан базыышкыны улгадыр аарыгларны эмнедир, дустуг чемнерни, суук үүлдерни чемге өйлеп ажыглаар ужурлуг. Бо таварыгларда эмненириңге, чемненириңге эмчиниң сүмези дыңнаарын экижидер, кулактың кадый бээрин, дыңнаары баксыраарын болдурбас.

Дыңнаары багай, назыны улгады бергеш кижилер тускай электроакустиктиг, үн улгаттырар херекледдерни пептерлерге ажыглап турар. Оларның модели аңгы-аңгы: карманнар, карак-шили хевирдиг, кулак иштинге суп алыр болгаш ооңдаа өске янзы болгулаар.

В. РЯБИНА,
медицина эртемнериниң кандидады.

Эмчиниң сүмези

Чамдык кижилериниң бажы дээскинер апаар. Ынчан кулакка хандыр шинчилелдер эрттирбес болза, ында өскерилгелер белен тывылбас.

Кулактың дыңнаарының баксыраанын аудиометрнин дузазы-биле хынаар. Аудиограммага кулактың дыңнаары тода көстү бээр. Кижилериниң назынын аайы-биле канчаар дыңнаары аңгы болганда тускай доктааттынган чижек тургустунмаан. Ынчалза-даа эмчилериниң көвей кезии совет эртемден К. П. Покрывалованың саналын доткин турар. Дыңнаары анаа улуска назынының аайы-биле тускай таблицаны тургускан. Ол таблица дыңнаарының органында өскерилгелер база аарыгдар бар болза ону тодарадыр.

Кулак канчан кадыг апаарыл? Чүү-даа мурнай ол дамырларда склеротиктиг (склероз-организмниң дамырларының кадыгланыры) өскерилгелерниң тыптып келгени-биле тайылбыраттынар. Оон аңгыда дыңнаарының нервилериниң, баш мээзинин шыганнарының, үн шингээдир клеткаларының ажылында четпес, дуруу үүлдер бар болганы-дыр.

Таакпылаары, арагалаары, стрептомицин, неомицин, аспирин чижектиг эмнерни доктаамал ижери дыңнаарын баксыраадыр дээрзин утпаза эки. Кижиниң дыңнаары эки болур ужурлуг. Дыңнаары баксыраарга чүү канчаза эки? Күш-ажылды, дыштанылганы доктааткан чурум ёзугаар шыгыы сагыыр, атеросклероз болгаш хан базыышкыны улгадыр аарыгларны эмнедир, дустуг чемнерни, суук үүлдерни чемге өйлеп ажыглаар ужурлуг. Бо таварыгларда эмненириңге, чемненириңге эмчиниң сүмези дыңнаарын экижидер, кулактың кадый бээрин, дыңнаары баксыраарын болдурбас.

Дыңнаары багай, назыны улгады бергеш кижилер тускай электроакустиктиг, үн улгаттырар херекледдерни пептерлерге ажыглап турар. Оларның модели аңгы-аңгы: карманнар, карак-шили хевирдиг, кулак иштинге суп алыр болгаш ооңдаа өске янзы болгулаар.

В. РЯБИНА,
медицина эртемнериниң кандидады.

ӨӨРЕДИЛГЕЖЕ ЧАЛАП ТУР

Красноярскиниң кооперативтехникумунуң Кызылда өөредилге-консультация пунктузу 1977—78 өөредилге чылында бот-өөредилгелиг салбырга дараазында тускай эртемнерге өөреникчилер чыып алырын чалап тур:

1. Улетпүр бараанныларының товароведениези.
2. Аъш-чем бараанныларының товароведениези.
3. Бухгалтер үйеду.
4. Кооператив садыынга планнаашкын.

Хереглел кооперациязында ажылдап турарларны техникумга хүлээп алыр.

8 болгаш 10 класстарны доосканнарны хүлээп алыр.

8 класс доосканнарны өөренир хуусаазы 4 чыл, 10 класс доосканнар — 2 чыл өөренир.

Кирерин күзээнилер дараазында документилерни дужаар:

1. Директорга биллириишкин.
2. Эртемниң дугайында хереглел азы аттестат (бодубиле).
3. № 286 майык ёзугаар эмчи шынылгазы.
4. Борт чокка тырттырган дөрт фото-чурук, хемчээли 3×4.
5. Бүдүрүге черинин удуртукчузунуң шынытканы күш-ажыл дептериниден ушта бижилгге азы хоолга.
6. Хереглекчилер платителиниден чоруткан бижик.

10 класс дооскаш кирип турарлар бүгү салбырларга орус дылга болгаш литературага (сочинение) киреринин шылгалдазын дужаар. Оон аңгыда товароведение салбырынга киреррлер математикага (аас-биле) шылгалда дужаар.

8 класс дооскаш кирип турарлар орус дылга (диктант) болгаш математикага (аас-биле) шылгалда дужаар.

Документилерни Кызылга апрель 15-тен эгелеп хүлээп алыр. Техникумнуң ӨКП-ге июнь 1-ден 10-га чедир белеткел курстары ажылдаар. Киреринин шылгалдалары Кызылга июнь 11-ден болур.

Бүгү-ле айтырыгларны болгаш документилерни дараазында адресче чорудар: **Кызыл хоорай, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, 38. Техникумнуң бот-өөредилгелиг салбырының ӨКП, телефон 2-55-58.**

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдизинин 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-54, партийжи амыдырал килдизинин 2-37-13, культура килдизинин 2-23-54, көдээ ажыл-агый килдизинин 2-21-47, улетпүр килдизинин 2-22-64, чагаа килдизиник 2-41-27, информация база совет тургузуг килдистериниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, секретариаттың, 2-23-35, солун келбейа баргаада 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. Чагыг № 156.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиннин Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 1).

ТС—00532.